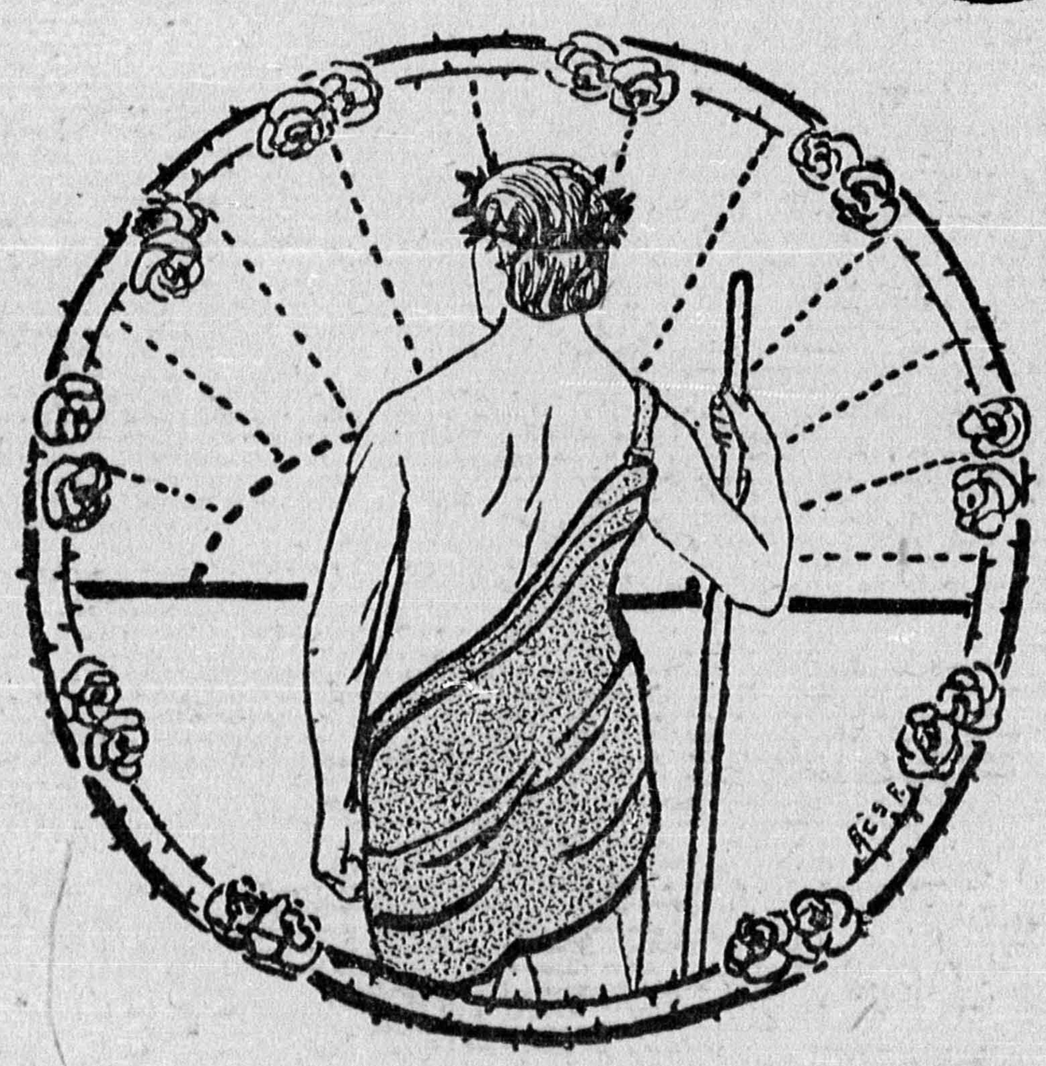
HALADÁS

A MODERN MAGYAR KULTURA FOLYOIRATA

A.M.N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

I. 2.

SZERKESZTIK: CSIKY JENŐ
DOMOKOS-HARAGA BALÁZS.

MEGJELENIK FÉLHAVONKÉNT. (1-ÉN ÉS 15-ÉN.) A szerkesztésért DOMOKOS-HARAGA BALÁZS felel.

HALADÁS

TÁRSADALMI, TUDOMÁNYOS, MÜVÉSZETI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT.

I. | 1911. MÁJUS 15. | 2.

TARTALOM:

Domokos-Haraga Balázs: Májusi jegyzetek a hitbizomány kérdéséhez. ◘ **Györék József**: Esti szonáta. (vers) ◘ **Sydney Carton**: Angolosan. ◘ **Komlós Aladár**: Ó boldogok... (vers) ◘ **Radvány Ernő**: Egy könyvmoly naplójegyzetei. ◘ **Szombati-Szabó István**: Csokonay városában, Halál-próba, Mikor az ég beborul. (versek) ◘ **Emil Isac**: A nő. ◘ **Hangay Sándor**: Arnyakat hessegetek. (vers) ◘ **Monár Ferencz**: Mese a cigaretta csutkáról és a szerelemről. ◘ **György Oszkár**: Őszi erdő, Napnyugta, Napon, Zárt ablakok. (versek) ◘ **Roboz Imre**: Tavaszi kábulatok. ◘ **Sav**: A miskolci hős. — A rendőr-főparancsnok ur. — Az erdélyi posták gyásza. ◘ **cs – y**: A kolozsvármegyei alispán — a panama — és a lovagi becsület. — Kavarodás egy elmaradt párbaj miatt. ◘ **K. J.** Miért nem fejlődik a magyar zene. ◘ **Bitskei Lajos**: Arkosi Ferenczi Kálmán: A pálfavalvi szélmolnár. ◘ **H. O.**: A harmadik egyetem. ◘ **Vandervelde**: Kikelet. ◘ **Csiky Jenő**: A szinpadi alkotás értékmérője. ◘ **Egy volt főhadnagy**: A büntetőtörvénykönyv és a párbajkényszer. ◘ **Csiky Jenő**: Köztisztasági düh Budapesten. ◘ **Beküldött könyvek.**

A cimlapot ÁCS FERENC rajzolta.

A «HALADÁS» ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egy évre . . 10 korona.
Fél évre . . . 6 „
Negyed évre . 3 „

Egyes szám ára ötven fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kolozsvár, Bólyai-u. 3. I/7.

Szerkesztőség Budapest részére: **Hangay Sándor** cimén, Budapest, II. kerület, Batthyány-utca 37. sz.

Kéziratok visszaküldését csak a megfelelő portó melléklése esetében eszközöljük.

Kiadóhivatali igazgató: **L. Sipos Béla.**

Legszebb arany és ezüst-órák

aranyláncok, brilliáns, gyémánt és egyéb drágaköves tárgyak, arany és ezüst szivar és cigaretta-szelencék, stb.

csoda olcsó árban

kerülnek eladásra. Arany uri és nőiláncok a legjobb 14 karátos aranyból, hivatalosan fémjelezve

A legjobb kivitelü disztárgyak, a legjobb jegygyürük óriási választékban

25 gr. 56 kor. árban
30 gr. 67 kor. árban
40 gr. 88 kor. árban
50 gr. 115 kor. árban

Schönwald Imrénél Pécs

Magyarország legnagyobb óra, ékszer, ezüst és iparmüvészeti áruk és látszerészeti telepe.

Megjelent ötszáz számozott és signált példányban Sydney Carton uj könyve: „Jegyzetek Oscar Wilderől". — Benne a nagy iróember egy unicum arcképével. — Az ára négy korona. — Megrendelhető Rozsnyai Kálmánnál Szeghalom, Békésmegye. ::

Szőlő-oltvány

fajtiszta piros „Delavare", európai és amerikai szőlővesszőkről név és árjegyzékünket **ingyen** és bérmentve küldjük meg, aki cimét tudatja. — Megjegyezzük, hogy Magyarország legmegbizhatóbb érmelléki szőlőtelepeinken termelt 150 fajta legkiválóbb bor és csemegeoltvány és egyéb szőlővesszőkből 3 milliót a legmérsékeltebb árak mellett bocsájtunk eladásra, az árjegyzékünkben kitüntetett előirás szerint, a legujabbfajta lugasoltvány gyüjteményből ingyen csatoljuk minden megrendelőnknek. — Cim:

MOLNÁR JÓZSEF ÉS TÁRSA nagybirt.
150 holdas szőlőoltvány telepe.
Ér-Tarcsa (Bihar-m.) posta Érmihályfalva.

Májusi jegyzetek a hitbizomány kérdéséhez.

A vörös május meghozta a hitbizomány eltörlésének kérdését. Reformálni akarják, még pedig „*előnyösen*“, hogy ezután ne csak nemes ember, hanem polgár ember is alapithasson hitbizományt. Tehát mégsem eltörölni, megszüntetni, hanem kiterjeszteni akarják, kiterjeszteni, s ez által egyenlőkké tenni a polgárokat – *a kiváltságokban.*

Szép dolog. A kiváltságokban egyenlőek leszünk a nemzet-fentartó elemmel, az arisztokráciával. Mert tegyük fel, hogy ők tartják fenn a nemzetet, s hogy az ő fényeskedésük fényeskedik a keleti horizonton, ott a hol a nap déli tizenkettőkor kel és hajnali négy-öt órakor nyugszik. Ezentul tehát mi is fogunk valamit tartani. Mit? . . . *Eltartani* éhező, neveletlen gyermekeinket, nagyszámú családunkat. Igen. És részükre hitbizományt is alapithatunk, latifundiumot. Miből – semmiből? Koplalásból, kétkrajcáros kötélből, melyre felakaszthatjuk a nyomoruságunkat? Ez igazán cinikus jogegyenlőség volna számunkra a nemzetfentartás dicső munkájában. Az ilyen egyenlőség, melyhez nincs megadva az alap, már a kiindulásában sem egyenlőség, hanem valami egészen más dolog.

A rendi elkülönűlés kora állitólag lejárt, a negyvennyolcadiki vihar elseperte. A történelem legalább ilyesfélét tanit. A jogegyenlőség korában élünk. *Szépen* élünk! . . .

No de mindegy. A fő, hogy élünk, s mi is szivhatjuk a drága, verejtékes levegőt, mely ezután az alkonyi párázatban nemcsak a mágnás fideicomissumokat, hanem a mi kötött birtokainkat is be fogja harmatozni.

A mi birtokunk is kötött lesz. Igazán rég vártunk erre a privilégiumra.

Nagy privilégium ez, mert nemcsak holmi simpla, hanem mindjárt dupla kötöttséget is fog jelenteni, lévén a jelzálog bekeblezés is régi jó ismerősünk.

Jövőben tehát nem kizárólag a bankok kötik le földjeinket, hanem mi magunk is. Lekötjük, hiszen ebben a szegény országban amugy is sok a szabad föld, nagyon sok. És hitbizomány kevés van, mindössze csak kilencven és egynehány, s ez is alig tesz ki két és fél millió katasztrális holdat, vagyis az ország egész területének nem egészen öt százalékát.

És milyen jól fog festeni, ha a:

Gr. Pálffy Pál 83,233
Herceg Esterházy Pál 402,820
Gr. Schönborn Ferenc 240,857
Gr. Festetich Kristóf . . . . . 131,346 és
Gr. Károlyi Alajos . . . . . 74,388 katasztrális

hold terjedelmü hitbizománya mellett ott szerepelhet Kesergő Dénes, Csontos Péter és Savanyu Gergely is a maga 1—2 holdas hitbizományával.

Milyen felemelő az ilyen egyenlőség! Istenem, milyen felemelő!... És kivált most — májusban, a szabadság hónapjában.

Mert május a szabadság hónapja!... Májusban szabadabb az érzés, a gondolat, minden... Ilyenkor az emberek lelkében orditó, vad vágyak tombolnak... Eszmék születnek meg, világmegváltó, tülekedő, forrongó, lázas lüktetések... A vörös május lángoló lehelete felperzseli, felkorbácsolja a vért, az agyvelőt s belecsókolja a sejtek minden kis parányába a *Szabadság* bronztüzű hatalmát.

Május a nagy „akarások“ hónapja, az akarásoké, melyet nyomon követ a cselekedet is, hogy fanatikus, rajongó lelkesedéssel sodorja a tömeget a *Jog* és *Igazság* felé!

És ilyenkor nemcsak az álmodó, selymes kis rügyek, hanem hideg, kemény koponyaüregek is kipattannak, felnyilnak az általános emberi jólét nagy kérdései előtt s felszinre dobálják azokat a megnyilvánulásokat, melyekből a népmilliónak egyelőre nincs sok haszna, — mert az eszme jó időre csak eszménének marad — de a melyekből a végén mégis csak előtör a testet öltő szent ige: *a megvalósulásnak* kínok között fogant, megszentelt gyümölcse!

Domokos-Haraga Balázs.

Esti szonáta.

Mint puha bársony, lágy, selymes az alkony,
Az esti szellő hárfáz már a fákon.
Bágyadtan kél a hold a szemhatáron,
Mint valami bús, sápadt özvegyasszony.

A sürüségből huznak már az árnyak
Sötéten, lustán, mint a sziv keserve
És ráborulnak fátyolt teregetve
Lehunyt szemére az álmos világnak.

S a holdsugáron tipegve jő az éjjel.
Csillag-szemei pislognak, szikráznak
S a végtelenbe be-bekarikáznak.

Csend lesz. Halálos, kinos döbbenéssel
Kialszik búsan, fáradtan az élet –
Egy tücsök nótáz csak a kedvesének.

GYÖRÉK JÓZSEF.

Angolosan.*

Irta: **Sidney Carton.**

Egy jó barátomról szól az ének. Meghalt a transzváli csatatéren. Ő festett egy képet, szép kép volt, talán a legszebb a harmadévi Royal Academie kiállitásán. A nagy teremben a helyek egyikén függött.

Mr. Yopling egy szabadságolt indiai katonatiszt ott koszált a képek Babilonjában. Egyszerre meglepetten áll meg egy festmény előtt. Romantikus erdőben, tarka vadvirágok között pásztorleányka ül, mellette báránykái s egy szamár. Fején széles karimáju, pipacscsal, vadmentával teli aggatott kalap, fehér ruháját is elboritja a virágözön. Mögötte az ifju pásztor. Remek bronzszinben játszó athléta testét csak egy kecskebőr fedi és sovárgó szemmel kérdi a leánytól, – ami a kép cime is: – „Szeretsz?“

Yopling meglepetten tapasztalta, hogy a pásztor csodamódon hasonlit ő rá. Elővette zsebtükrét is . . .

Egyszerre felkacag mellette valaki. Zavartan eldugja a tükröt . . . Megdöbben. A fiatal hölgy, aki mellette áll, szakasztott mása a pásztorleánykának.

– Bocsánat, hogy nevetek, de muszáj, a dolog nagyon komikus.

Azután megint hol Yoplingra, hol a képre nézve ismét kacagott. A fiatalember először azt vélte, hogy egy modell áll mellette, de látva, milyen választékos elegantiával van a hölgy öltözve, még inkább zavarba jött.

– Csakugyan furcsa. Gondolom, a kisasszony a müvész barátja lehet?

– Dehogy. A nevét sem tudom.

– Herbert A. Eves – mondja Yopling kikeresve azt a katalógusból.

– És ön sem ösmeri?

– Nem. Soha se hallottam még hirét sem. Az egész hasonlatosság csupa véletlen és majdnem hihetetlen.

– Ez bosszantó. Mit tegyünk? Mit tehetünk. Mindenki fel fog rajt ösmenni.

– Az én kosztümöm, – vágott közbe Yopling.

– Igen az! – De akkor már ismét nevetett a szőke lány.

– Csak egy kecskebőr! Még tengeri fürdőben is jobban fel vagyok öltözve.

– Gondolom. Az én toilettem csak megjárja. De az öné?

– Mit tegyünk. Még nagyobb skandalum lenne, ha késemmel összehasitgatnám a képet.

– Legjobb lenne, ha felkeresné a müvészt és nyilatkozatot kérne tőle, hogy minket nem ösmer, soha sem látott s igy nem is festhetett le. S küldje azt el nekem.

---

* Mutatvány a szerző: „Emlék“ cimű könyvéből, mely négy koronáért megrendelhető Rozsnyay Kálmánnál (Szeghalom, Békésmegye.)

Yoplingnak tetszett az ötlet. S ép mikor a bájos ösmeretlen nevét és cimét akarta kérni, az ijedten kiáltott föl:

– Arthur jön! Nem szabad neki minket együtt látni. De már késő . . . Kérem a névjegyét. De gyorsan . . .

Yoplingnál nem volt kártya s igy a katalogus cimlapjára irta a nevét. Ekkor már oda is ért Arthur. Hosszu, tulságosan jól öltözött monoklis urfi volt.

– Ah Susanne, milyen kedves véletlen, hogy itt találom! – kiálltott fel s a szemei, mikor Yoplingot észrevette, azt a kérdést fejezték ki: hát ez ki és mi az ördög hozta ide?

– Lyndsay Yopling hadnagy.

– Mr. Arthur Hare.

Bemutatkoztak egymásnak. Amint Hare a leányt köszöntette s beszélt vele, arra vallott, hogy nagyon intim barátok. Talán – jegyesek is?

Susanne, hogy elterelje Eves képéről Hare figyelmét, az urakat az aquerellek termébe hivta.

– Nem. Ebben a helyiségben kell lenni annak a festménynek, melyről ma Mrs. Harwey luncheonjában hallottam. Azt mondják, egy pásztorleányka képe feltünően hasonlit önre. Susanne . . .

– Épp azt néztük most mi is, – jegyezte meg a leány, látva, hogy bekövetkezett az elkerülhetetlen. – Igazán meglepő a hasonlatosság . . .

Egyideig mindhárman szótlanul állottak a kép előtt.

– De uram, hiszen ez a hiányos öltözetű ur ön! Susanne mit jelentsen ez?

– Magunk se tudjuk, – Mondá Yopling, – az egész véletlenség lehet. Egyikünk sem ösmeri Evest.

– Az nem lehet!

– Ön azt gondolja mr. Hare, hogy mi ültünk a képhez.

– Azt gondolom, ami nekem tetszik!

– Ha az urak veszekedni akarnak, ám tessék, – én megyek haza.

Hare Susanne után ment s Yoplingot ott hagyták egyedül. A hadnagyot bosszantotta, hogy nem kérdezte meg Susanne cimét, de elhatározta, hogy felkeresi Evest s az igért nyilatkozatot megszerzi tőle. Hátha lesz még rá szüksége.

Másnap kiment Chelseaba, melynek ódon, kedves apró házaiban a piktor-világ tanyáz. Chyne-Walk-ban lakott Eves.

Röviden elmondta, mi hozta oda.

– A manóba! Ön még magyarázatot óhajt. Mi lehet tisztább valami, mint ez a história. Ön a szerencse csillaga alatt született, megtatálta a pásztorleánykáját! Ugy-e, ennek az örömére iszik velem egy pohár whyskit?

Jókedvü, bolondos fiu volt a kis Eves. Mindjárt megbarátkozott Yoplinggal és könnyezésig kacagott az affairen.

– De hát mégis, mit gondol, hogyan történhetett mindez? Tudnom kell, mert én annak a bizonyos hölgynek magyarázatot igértem.

– Talán vázlat-könyveim megfejtik a rébuszt. S kutatni kezdett egy nagy halom papiros között. Majd felkiált: „Ime, öreg, itt van az ön feje, csak pár vonás és mennyi hasonlatosság! Én bárhova menjek, vázlat-könyvem magammal viszem s ha nekem szükséges karakterre találok, azt lekapom. – Ime, itt meg a pásztorleányka! – Várjon uram, a képet tavaly augusztusban kezdtem festeni. Hol volt ön akkor?

– Herne-Bayban töltöttem a nyarat.

– Megvan! Ön résztvett a virágkorzón?

– Igen.

– No, hát ott láttam önt és Susanne kisasszonyt. Remélem ez eléggé megmagyaráz majd mindent. S a két lapot kitépve vázlatkönyvéből, Yoplingnak adta. – Most már csak egy van hátra, meg kell venni a képet. Olcsón adom. Száz font!

– Kacagtak mindketten. Azután Yopling bocsánatot kért és távozott.

– El ne felejtsen meghivni a lakoldalmára! – kiáltott utána a vig piktor.

Mikor Yopling hazaért egy levél várt rá:

Sheldon-Mills asszony tisztelettel kéri Lindsay Yopling hadnagy urat, látogassa meg ma délután öt órakor, szeretné megtudni, miként magyarázza az Eves-féle kép csudás hasonlatosságát.

Sheldon-Mills asszony előkelő helyen lakott, Mayfaire környékén. A szalon, hová Yoplingot vezették, kiváló izléssel rendezett kis muzeum-féle volt.

A dáma hideg főhajtással fogadta.

– Óhajtom tudni uram, milyen elégtételt ad nekük? Leányom helyzete kinos.

– Asszonyom, a képet nem én festettem.

– A társaság csak erről a botrányról beszél.

Susanne anyja éles hangon kérdé:

– Komolyan nem ösmeri Evest?

– Nem ösmertem máig. Ma felkerestem, hogy tudjam tőle, mi módon kerültünk ebbe a kinos históriába.

– És remélem, elégtételt vesz tőle. Mr. Hare is ugy véli . . .

– Mr. Hare? – Ekkor egy gondolat villant át Yopling agyán: itt az ideje, hogy megtudja milyen viszony füzi Haret Susannehoz. – Mr. Hare mondja? Hiszen az ő kötelessége volna, ő a kisasszony jegyese . . .

– Még nem az. Csak gyermekkori barátja. De lehet . . .

Ebben a pillanatban Susanne lépett be.

– Valószinüleg önök a képről beszélnek most is. Na, az az egy bizonyos, hogy Eves geniális arcképfestő! Képzeljék, most is oda voltam megnézni az inkriminált képet és felfedeztem, hogy a csacsi pompás portraitja Arthurnak . . .

Susanne lelkéből nevetett, anyja fulladozott a dühtől . . .

– Kérdem ismételten, milyen módon ad ön nekünk elégtételt?

– Még vannak egyes nehézségek. Kérem asszonyom, engedje meg, hogy pár percig miss Susanneval tanácskozhassak.

A két ifju kiment az erkélyre a virágok közé. A lenyugvó nap aranysugáraiban állott Susanne.

– A helyzet rögtön változnék, ha ön feleletet adna a kép cimére.

– ?

– Szeretsz?

– De uram . . .

– Adjon feleletet. Igérje meg, hogy feleségem lesz. A menyasszonyom ugy festeti meg magát, ahogy neki tetszik. A kiállitást pár hét mulva bezárják s a képről csak addig beszélnek. Azután feledve minden és ön felbontja a mátkaságot ha ugy tetszik . . .

A képet én magam is láttam, Indiákat járva, Yulunhundurban, Yopling kapitány felesége szalonjának most ez a fő ékessége.

Ó boldogok . . .

Ó boldogok az öregek, a készek,
Kik nem félnek, reményük, hogy be nem tel
S csak a bevégzett messze múltba néznek.

Ó boldogok: bennük a kínja nem fáj
A növésnek, vajúdásnak, szivükből
A bús bizonytalanság messze ment már

És tudják már, miért születtek, élnek . . .
De jaj nekem, erőm jaj, hányszor elfogy
Ó istenem, míg addig én elérek.

És hányszor kell remény nélkül telelnem
S járnom napokon át, mint alvajáró
Levert kétségbesésbe dermedetten.

És hányszor járok céltalan s erőtlen
Gondolva a halálra, és sóhajtva:
„Mi vagyok én? Mi lesz, mi lesz belőlem?“

És hányszor látom szörnyű törpeségem,
Ó hányszor elfogy minden önbizalmam,
Míg azt a szent, nyugodt békét elérem! . . .

KOMLÓS ALADÁR.

Egy könyvmoly naplójegyzetei.

márc. 3.

Könyvmoly vagyok. Egyedül állok ezen a széles földkerekségen. Nincs senkim, akivel beszélhetnék, nincs senkim, aki egy jó szót szólna hozzám. Számüztem magamat az emberek társaságából és ugy vonultam ebbe a bábeli városba, mintha sivatagba vonulnék, Szent-Antalként. Csakhogy nekem még kisértőm sincs. Jaj, még kisértőm sincs. Csak könyveim vannak, nagy, vastag foliánsok és vékony karcsuhátu füzetek. Emberi lelkek áradnak ki belőlük, lelkek, de réghaltak. És ezek a halott lelkek beszélnek hozzám, suttognak és orditanak, zokognak és vihogva kacagnak. Egy nagy melódia csap ki belőlük, hatalmas hymnusok távoli leheletét érzem. És vonzanak, csábitanak, torkonragadnak és szivják az agyamon keresztül a véremet, a piros, poshadtan folydogáló véremet. Előbb azt irtam, hogy nincs kisértőm. Dehogy nincs. A könyvek szellemlelkei a kisértőim és érzem a rontásukat, érzem mint fogják be agyamat hideg polyp-karjaikkal, ereimbe a vér lüktet, ágaskodik, mint a tulfütött katlanban a gőz. Néha majd megőrülök. Néha. Mert vannak jobb perceim is. Mikor kitudom magam szakitani a szobám négy fala közül és céltalanul kódorgok ismeretlen sikátorokon, akkor érzem, hogy még nem vagyok egészen elveszve. Felhasználatlan életenergiák veszekednek bennem a könyvek magamba szivott lelkeivel és néha-néha legyürik a sápadt fantómokat. Be fogom zárni a könyves szobámat és többet fogok sétálni.

márc. 4.

Kezdek gyógyulni. Olyan Jól esik a napfény. Még tegnap leeresztettem a függönyöket, ha a napsugarak széles sávokban akartak szobámba törni, zavartak a táncoló porszemmilliárdok, bántotta olvasástól fáradt szempillámat a világosság. Ma kitárom karjaimat a fény előtt. Napimádó lettem. Megfürösztöm nyomott homlokomat az arany kévékben és izzadt hajfürtjeimet

a szellőnek engedem át. Ugy simogatja őket, mintha puha asszonyi kacsó volna . . . Enyje mit irtam itt le!? Mit tudom én, milyen lehet a női kéz simogatása? Könyvből ezt nem lehet megtanulni. Minden tudományt, de ezt nem. Részem pedig nem volt bennne. Hogy is lett volna. És mégis, érzem, ilyen érzés lehet az is. Ilyen hüsitő és izgató egyszersmind, lágy és mégis könnyfakasztó. És mintha a fülem is megnyilt volna ettől a szellőtől. Hangokat hallok, amilyenekről az előtt még sejtelmem sem volt. Minden utcának más a hangneme, minden háznak más a melódiája. Az egyik kitör, és széles akkordokban ágaskodik ég felé, a másik, lágyan ivelt mollhangzatokban hal el a levegőben. És az egész együtt egy nagy dissonáns korus, mely elzengi a szélesen elterülő világnak az Ember dicséretét. Ember, ember, milyen szürke szó és mennyi minden lehet benne. Lehet. Én még nem érzek ki belőle semmit. Csak homályosan sejtek. És vágyakozva. Reménykedve. Tavaszi szellő, még csak ezt az egy csodát várom a leheletedtől. Vedd el szemeim elől ezt a hályogot, mely mindent szürkévé fest. Mutasd meg nékem a világot és mutasd meg nékem az embert, az embert. Csókold a homlokomat, tavaszi szellő és tégy csodát, nagy csodát!!

márc. 5.

Nagyon szép az élet, kimodhatatlanul szép! Az a tegnapi könyörgés nem volt hiábavaló. A csoda megtörtént. Látom az embereket. Eddig nem láttam csak néztem őket. Ha elmentek mellettem, egyforma volt az arcuk, kifejezéstelen a tekintetük és megülte őket száz meg száz gond. Baktattak az életen keresztül, vánszorogtak a sir felé. Magasabbrendü állatok voltak, de állatok. És most? Most bele tudok látni az arcuk redőibe, a szemük szakadékába. És az arcuk mesél nekem, szebbeket mint az Ezeregyéjszaka meséi, mert igazabbakat. Ember, ember, mennyi minden *van* ebben a szóban! Lélek van benne.

márc. 7.

Ma különös kalandom akadt. Talán a sors szánta nekem születésnapi ajándékul. Ma vagyok huszonkét éves és ma volt részem először asszonyi tekintetben. Ugy értem, hogy nekem volt szánva a nézése, nekem, csakis nekem. Nem közömbös szemmeresztés volt, hanem végigsebeztek a szemei. Mélyen és különösen néztek, majdnem szerelmesen. De tartsunk sort.

Ma is, már néhány napja csatangoltam az utcákon. Tanulmányoztam az embereket, kutattam a menésük gráciáját és igyekeztem eltalálni a külsejükből az életük meséjét. Ez nem a Lavater tudománya, ez több, ez más. A lelküket nézem, nem a jellemüket. És egyszer csak látok valakit, annak kinn ült a lelke a homlokán. Fiatal lány volt. Nem tudom milyen volt a ruhája, csak azt vettem észre, hogy karcsu, magas az alakja, de ezt is csak futólag. Az arca sugárzott felém, a nagy, álmos, sötét – majdnem ibolyakék szeme, a finom érzéki szája – piros volt, mint egy nyitott seb, melyen keresztül elszállni készül az élet, mely rikitóan elütött az arca sápadságától és a nemesen egyenesélü elefántcsont orra. Ez az egész viziószerü arc egy pillanat alatt bevésődött az agyamba, mintha erős kalapácsütésekkel verték volna bele, még az ütések metsző fájdalmát is éreztem jódarabig. Gyorsan hazamentem, levetkőztem és lefeküdtem. Gondolkozni nem tudok, mert mindig azt az arcot látom magam előtt. Vajjon . . .

márc. 8.

Ma nem láttam.

márc. 9.

Semmi. Még mindig semmi!

márc. 12.

Tegnap végre, végre. Hogyan irjam le? Hol kezdjem? Láttam, beszéltem vele . . . enyém volt . . . egészen az enyém! Egész nap azon a környéken járkáltam, a hol először pillantottam meg. Estefelé végre, mikor már eluntam a várakozást és haza akartam menni, jött. Már messziről megismertem a járásáról. Megint éreztem a fejembe azt a szurást, de összeszoritottam a fogaimat és minden erőmmel csak arra gondoltam: itt van, végre, ujra láthatom. Megint rámnézett az álomtekintetével, mintha tüzes lávafolyam ömlött volna végig a testemen, – követtem. Még ment néhány lépést, aztán megállt egy kirakat előtt és visszanézett rám. Egyenesen feléje mentem és – nem tudom honnan meritettem annyi bátorságot – megszólitottam. Kérdeztem, hogy hivják és hogy hol lakik? A nevét nem mondta

meg csak az utcát mondta, amelyben lakik. Ott még soha sem voltam. Belékaroltam, amin nem is csodálkozott és elindultunk. Mikor a lakásához értünk, előre ment és egy tágas szobába vezetett, azután néhány percig magamra hagyott. A szobában minden zöld szinü volt, a függöny, a szőnyegek még a lámpaernyő is. Nem tudom hogyan, eszembe jutott egy skót mese: egy emberről, akit egy tündér a cseppkőbarlang lakásába csábitott, ott tartotta száz évig meg egy napig és végre mikor kiszabadult az első emberi szótól porrá omlott. Na szépen vagyunk, gondoltam magamba, megháborodtam, hogy ezt a csinos utcalányt tündérnek nézem. De a másik pillanatba már nem gondoltam semmire, mert bejött, egyenesen hozzám lépett és erősen szájon csókolt. Nem, nem csókolt, harapott. Másra már nem is emlékszem csak erre a marásra. Nem is tudom, hogyan kerültem haza, szédült a fejem, fájt minden porcikám, de nyugodtnak éreztem magam, majdnem boldognak, erősnek és minden emberfelett állónak. Tizenkét órát aludtam egy huzamban és most ugy fáj a fejem, szétfeszül benne minden idegszál, zajog és zakatól. Mi lesz belőlem?

márc. 13.

Este már nem birtam ki tovább. Vágytam utána. Mint a hogy vágyunk valami után, a mit nem fogunk soha elérni, mint a hogy vágyakozunk legnagyobb kinjaink őrjöngéseiben a csendes halál után. Lihegtem utána. Elrohantam hozzá. Otthon volt. Az ábrázatom fel lehetett dulva, mert ijedten nézett rám és gyorsan leültetett. Aztán hozott egy pohár vizet és végigsimitott a kezével forró, lázas homlokomon. Egyszerre elmult a fejfájásom, behunytam a szemem. Eszembe jutott a tavaszi szellő. Mégis csak más az asszonyi kéz simogatása. Aztán beszélni kezdett hozzám. Halkan beszélt, kissé rekedten. Még sohasem hallottam igy beszélni. Minden szónak, még a legközönségesebbnek is, más volt a karaktere, mint a többi embernél. Szivárványszinü volt minden szó, de az egyikben több volt a bánatos ibolyaszin, a másikban pedig több az ujjongó kék. Szinsymphoniákat hallottam. Csukott szemmel fürödtem a szinorgiákban. Nem tudom, mennyi ideig hallgattam ezeket a különös, tompacsengésü szavakat. Valószinüleg csak pillanatok multak el, de ezekben a pillanatokban hosszu évek bánatai és örömei, kinlódásai és felujjongásai vonultak el csukott szempilláim előtt. Azt hitte, alszom és elhallgatott. Ekkor én kezdtem beszélni. Azt mondtam neki, hogy szeretem, hogy nem tudok nélküle élni és hogy, jöjjön hozzám feleségül. Csodálkozva meredt rám, azt felelte, hogy ne beszéljek ilyen

bolondságokat és leült velem szembe a kerevetre. Felizgatott ez a felelet és már majdnem dühösen ujra kérlelni kezdtem. Nem használt. Csak hümmögve kacagott. Nekem vérhullámok libegtek az agyam tájékára, nem láttam mást, csak a nyakát, a fehér, ingerlő hattyunyakát. Odaugrottam hozzá, mindakét kezemmel átfogtam a nyakát a csókommal beléfojtottam a kiáltásait és hirtelen összeszoritottam e két kezemet . . .

Néhány perc mulva felkeltem; mozdulatlanul, tejfehéren feküdt a pamlagon. Megrémültem, fogtam a kalapom és kirohantam. A szobát bezártam és a kulcsot az utcán egy kanálisba dobtam. Hazaérve megmostam erősen a kezemet és leültem irni. Mi lesz most? Holnap tele lesznek a lapok gyilkossággal. Keresni fognak . . . Megölnek. És ha nem találnak meg? akkor visszamegyek a könyveim közé. És ki fogja végigsimitani a homlokomat? Jaj nekem! – Meghalt a tavaszi szellő! Forr agyam. Én vagyok a felfeszitett Krisztus és szeget vernek a koponyámba! Gyilkos vagyok, de most megbünhődöm a világ minden bünéért . . . Segitség! . . . Jaj, nekem, jaj! . . .

* * *

Napilapok március 14-én a következő hirt hozták: Mint lapzárta után értesülünk *Málnai Jenő* egyetemi tanár, ki nemrég ünnepelte hatvanadik születés napját ma a lakásán megőrült. Az ősz tudós, kit a tulságos munka őrölt meg, naplójegyzeteket hagyott hátra, melyek arra engednek következtetni, hogy a végzetes betegség nem hirtelen lépett fel, hanem már néhány hete lappangott benne. A beteget családja sanatóriumba szállittatta.

Radvány Ernő.

Csokonai városában.

Szomorú város, alvó város.
Próféta-harcok kacagója
Roppant cirkuszi népség
A lakója . . .
Szomorú város, alvó város,
Ezer esztendeje, hogy álmos.

Az utcája göröngyös, sáros.
Tappala véres feketeségű.
Szemetes, konkolyos benne
A szérü.
Az utcája göröngyös, sáros,
Csak a temetője virágos.

Hogy szeretem: de bánom, bánom,
Leesett koronám sarába.
Mert én itt vagyok, itt a tévedések
Nagy királya.
Hogy szeretem: de bánom, bánom . . .
Megölte magban a virágom.

SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN.

Halál-próba.

Mindennapi halál-próba,
Mindennapi halál-álom:
Nem halok meg, csak próbálom.

Az álom nagy lélek-mosás;
Mindennapi haltatója,
Apró bűnök altatója.

Nincs törvénye és erősebb
Mint az élet nagy törvénye:
Csalogatóbb az örvénye.

Tükre vágynak, meg reménynek.
Lassan-növés nőtetője,
Csonka tornyok ép tetője.

Mindennapi halál-álom,
Mindennapos halál-próba . . .
Hosszú éjjel, rövid nóta.

SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN.

Mikor az ég beborúl.

Mikor az ég gyönyörű kék,
Milyen messzi van a halál . . .
A halál mily messzi jár!

Mikor az ég bárányfelhős:
Lenn az élet milyen tarka . . .
Milyen tarka lenn az élet . . .

S mikor az ég megvillámlik:
Egy koporsó milyen kicsi . . .
Milyen kicsi egy koporsó.

SZOMBATI-SZABÓ ISTVÁN.

A nő.

1906. VI. 5.

Irta: Emil Isac.

Volt egyszer egy leány. A neve: Éva volt. Szemei kékek, haja fekete, csodás a termete, mesés a mosolya . . . Ezüstkacaja megőrjitett mindenkit, ifjut, férfit, aggot egyaránt. Mindenki a rabja volt és sóvárgott utána. És Éva senkit sem hallgatott meg . . .

Jött a költő és mondá:

— Istennek szép alkotása Éva! Te vagy a legszebb költemény. Te vagy a legszentebb alkotás. Téged nem az anyának fájdalma, hanem az istenek mosolya szült. Benned imádom a teremtést, az ifjúságot, a szépséget, a kábitó szerelmet. Ó szeress, szeress és én örök rabod leszek. Rózsás hajnalon, könyező estelen csak te rólad fogok énekelni. Hozzád irom lelkem minden versét. Légy hű, légy vágyüzött párom, Éva.

És Éva nevetett és válaszolá:

- Nem kellesz nekem. Nem vagyok hozzád méltó. Csak egy tanácsot adhatok: akaszt fel magad a lantod húrjaira . . .

És a költő szomorúan elment.

Jött a tudós és mondá:

— Minden misteriumnak a kulcsa a szépség. Te veled mindent megoldhatnék, Éva. Légy az enyém!

És Éva nevetett, gonoszul nevetett és válaszolt:

— A nyelvedet megoldotta a bor, úgy látszik, vén bagoly, én azonban harisnyám kötőjét sem oldoztatnám ki veled. Eredj a pokolba!

És a vén tudós mosolyogni próbála. És reszkető lépésekkel tántorgott el, folyton ismételgette Éva szavait: „A pokolba . . . a pokolba . . . csakugyan a pokolba . . .“

Jött azután a katona. Gyönyörü, kifejlett, erős férfi. Csillogott-villogott minden rajta.

És mondá a katona:

— A katona hódit. De jaj a hóditónak, ha erős az ellenfele. Két szem mosolygása visszaver ezer ármányos fegyvert. Két ajak mosolya lefegyverez ezreket. A te mosolyod mindenkit megőrjitett. Engem is . . . Légy ó szépséges istennő az enyém, két erős karom védeni fog mindentől, szeretni tudok, ölelni és boldoggá tenni . . . .

És Éva csak nevetett és igy szólt:

- Minek nekem az erő? Ereje az ökörnek is van. Mit szeressek rajtad? Az erőt? Hisz akkor inkább az elefántot szeretem, az csak erősebb, mint te. Hüvelybe a kardot, barátom, katona barátom. Indulj! I-i-in-du-u-ulj! Egy, kettő! egy, kettő! Egy, ke . . .

— S a katona a sarkantyúját pengetve és könyeket hullatva eltávoza.

És jöttek sorba a többiek, az ifjú diák, a ki szép volt, mint Apollo Isten, a művész, a kinek alkotásait az egész világ csodálta, a szinész, a ki a jellem kiváló

ismerője volt, – jöttek sorba ifjak, férfiak, aggok egyaránt és Eva szivét ostromolták. – De hiába.

Éva a diáknak is, a művésznek is, a színésznek is – mindenkinek, a ki birni akarta – pajzánul a szeme közé nevetett és vaskos bókokat mondogatott.

Senkit meg nem hallgatott. Senkit meg nem szeretett.

Egész nap a tengerparton játszott a homokban, vagy lepkét kergetett a réten, vagy lábacskáival lubickolt a sekély patakban.

Hajnal volt az ébresztője, rózsás hajnal, – könnyező este volt az altató dajkája.

Testvére volt a virágoknak, barátja a szélnek és a fils d'Ecosse-harisnyának. Imádta a muzsikás alkonyt és a szamócás pezsgőt. Lelkesedett a tavaszért és az arany-foglalatu gyémántokért . . .

Ilyen vala Éva, ilyen vala Éva. És tényleg jött vala egyszer egy csuf vándor. Egy félszemü, pupos és sánta vándor. És a vándor bicegve, pupját billegetve Éva elé döcögött.

S a vándor rejtelmesen vigyorgott vala. Arca csunya volt, mint a vétek, szemei savósak, bünös tüzü, vén, beteg szemek – s vigyorgása olyan volt, mint a kigyó szája . . .

S megijede Éva. Csodaszép arcára a félelem boritott tüzvörös fátyolt.

Szelid őz, ragyogó két szemében könnyek pajzánkodtak.

– Ki vagy te? – kérdezé az idegentől. – Ki vagy te, szomorú és csunya vándor? Miért jöttél énhozzám? Miért fertőztetsz meg álnok nézéseddel? És miért nevetsz? Mit akarsz tőlem idegen?

A pupos, félszemü, sánta hirtelen a zsebébe nyult. Temérdek aranyat, ezüstöt, gyémántot és gyöngyöt vett ki:

– Ime – szólt – ezért jöttem! Hoztam neked aranyat, ezüstöt, gyémántot és gyöngyöt.

Hajadba: aranykoronát. Te leszel a virágok királynője!

Ezüst karperecet a karjaidra, gyémántfüggőt a fülecskédbe, gyöngyláncot hattyu-nyakadra!

A világ legszebb kincsei a tiéd lesznek. Gazdaggá teszlek, értékessé teszlek, boldoggá teszlek! Légy enyém! . . .

És Éva mosolygott.

És ő, a ki senkit meg nem hallgatott és ő, a ki költőt, tudóst, katonát, ifju diákot, művészt, szinészt kigunyolt, ő, a ki senkit meg nem szeretett, – most a csúnya idegen karjaiba veté magát:

– A tiéd vagyok . . .

A pupos, a félszemü sánta pedig ölelni kezdte, vadul-vadul csókolni, – kiesett kezeiből az arany, az ezüst, a gyémánt és a gyöngy és mindegyik diadalmasan vi-lágitott a porban.

A levegőben a tavasz lehellete égett.

Román eredetiből: **Török Endre.**

Árnyakat hessegetek.

Rád csókolom az álmot!
Hadd virrasztom az éjet át egyedül,
Halovány folt a lámpa sugára
S az árnyak raja körbe települ,
Mint fekete, gyászos károgó hollók.
Dalos madár az éjszaka csak,
De dalát elfojtja rekedt szavával
Ez a sötét-lakó gyáva csapat.

Hiába riasztom, kergetem őket,
El nem hagynak már soha talán.
Kis fiu voltam, mikor jöttek
S emlékszem, akkor sírt az anyám!
Azóta mindig nyomomba járnak,
Álmomat hangjuk messze veri
S rám hunyorítnak reggelig egyre
Az árnyak tüzes, éhes szemei.

S mióta enyém vagy,
Ha jönnek az árnyak:
A sok konok, álnok,
Rád csókolom az álmot.
És ágyad szélén virrasztva ülök
Reggelbe nyúló esteleken
S hogy hallhasd az éjszaka csoda-dalát,
Az árnyakat tőled elhessegetem!

HANGAY SÁNDOR.

Mese a cigarettacsutkáról és a szerelemről.

Irta: **Monár Ferenc.**

Idő: Késő délután. Hely: A kávéház. Szereplők: Két „modern“ iró.

Az egyik hirtelen szőke „nefelejts kék szemű“, kifinomodott arcvonásu, ideges mozgékonyságu. Az arcnak és a szemek tekintetének az öszbenyomása már az unalom. Ha symbolista iró barátja nem ült volna mellette, fel sem tünt volna a „nefelejts kék szemű“ iró unalma. Ugy látszik a természet nem respektálja a szépirodalmat, mert még mindég produkál szentimentális külsejű embereket. Igy vagyunk hirtelenszőke barátunkkal is. Ő vele egy grimasszal megint kicsufolta azokat az embereket, akik a szőke hajat és a kék szemet az olvadozó szentimentálizmus csalhatatlan ismertetőjének állapitották meg.

Nem. A „nefelejts kék szemű“ iró nem volt konzekvens a külsejével szemben. Annyira nem, hogy ő volt a szerzője azoknak a könyveknek, amelyekben az „erkölcsi malacságoknak valóságos piramisai vannak összehordva“. Ezt az idézetet egyik kritikusának az irásából veszem, akiről a legbiztosabb forrásból, a szobalányától tudom, hogy a könyvet egyfolytában olvasta el, még vacsora sem kellett neki.

A másik, a symbolista iró fekete haju és fekete szemű volt és egy kicsit rövidlátó. Ennek tulajdonitható, hogy irásaiban a csókos-szerelmes éjszakák symboluma nem a hold, hanem a közelebb kapható gázlámpa volt.

Hely: A kávéház. Tehát a symbolista és „nefelejts kék szemű“ iró a kávéházban ülnek. A kávéházi páholynak barna bársony behuzatu, süppedő diványában.

A napi irodalmon és a fekete kávén már tul vannak és cigarettáznak. Sokszor egymást nézik, sokszor a körmüket. Az utóbbit többször. És hallgatnak, nagyokat hallgatnak.

– Pincér! Egyszer cigarettát – kiáltotta a „nefelejts kék szemű“ és kettőjük csendje kettétörött.

– Nekem is – riadt fel a symbolista.

A pincér letette a kétszer cigarettát és tovább ment.

Rágyujtottak mind a ketten és tovább hallgattak és rágták a cigaretta szopókáját.

Ha az olvasó azt hiszi, hogy ez a két iró azért hallgat mert, mert szamár, akkor alaposan téved, – amit később önmaga is be fog látni.

Máskülönben egy közönséges szellemi furkósbottal üthetném agyon a roszmáju rágalmazót. Egy közmondással, melyikben szó van az aranyról is, meg a hallgatásról is. Igaz, hogy az ilyen aranyakból még nem vásároltak Budapesten sarokházat.

Nem. A „nefelejts kék szemű“ és a symbolista iró nem vagyon gyüjtési célból hallgattak.

Hallgattak azért, mert nem akartak beszélni. És rágták a cigeratta szopókáját. Össze-visszagyúrták.

Villámgyorsan száguldozott a cigaretta a száj egy szögletéből a másikba. Némelykor megállott egy szippantásra az ajkak közepén, aztán rohant megint valamelyik szájszegletbe. És szitták, erősen szitták. Szipor-kázva, fürgén szaladt a tüz mind beljebb a cigarettába. Gyors, ideges mozdulatokkal sürün verték le a hamut akár volt rajta, akár nem.

A „nefelejts kék szemű“ iró az idegesebb, az izgatottabb. Az ő gondolatai, amelyek foglalkoztatták, nagyon kellemetlenül érinthették, mert most hogy elszitta cigarettáját egy fanyar és unott mozdulattal, de azért boszszusan messze elhajitotta az égő cigarettacsutkát, mintha azt az égető gondolatot akarta volna eldobni magától.

– Ha lehetne.

Gondolta magában. És mereven rábámult az olajos parketten füstölgő csutkára . . .

– De nem, azt a gondolatot nem lehetett olyan könnyen eldobni, mint egy elszitt cigarettát. Mert az a gondolat az emberi himnek a gondolata volt. Az a gondolat, amelyik annyi áldozatot szedett ugy vérben, mint pénzben.

Gyilkos gondolat, amelyről azt mondják, hogy „zöldszemű“ és ahová ez a gondolat benéz az ő „zöldszemével“ ott az emberi agy logikájának vége. S csakugyan ez a gondolat olyan, mint egy kigyó, sejtről-sejtre kuszik lassan, óvatosan és feltartózhatatlanul. Minden apró tettet felkutat, jelentéktelen dolgokat, ami máskülönben egészen természetes és megszokott, uj megvilágitásba helyezi, fontossá teszi, sulyossá lesznek általa. És mind több és több agysejtet kerit hatalmába. A józanság, a logika, mind örületesebb ugrándozást visz végbe, az egyre szükülő agyban.

És amikor az utolsó sejtről egy kétségbeesett kusza ugrással végkép megugrik a józanság, akkor másnap rendesen megjelenik a lapokban egy

hosszabb vagy rövidebb hir a „Véres szerelmi dráma“ vagy a „Családi tragédia“ cim alatt.

Tehát a „nefelejts szemű“ iró féltékeny volt. Ezt ő nagyon jól megállapitotta önmagáról.

– Hogy családi tragédiát nem rendezek, affelől nyugodt vagyok. Nem azért, mintha halvérű volnék. Hogy nem vagyok, azt Carola tudná megmondani. Nem rendezek családi tragédiát azért, mert nincs családom. Szerelmi tragédiát pedig nem rendezek, annál sokkal jobb izlésem van.

Tehát a „nefelejts szemű“ iró féltékenység és az esztetika között lebegett, mint Mohamed koporsója az ég és föld között.

Nehéz dolog mikor valaki a szeretőjére féltékeny, rendesen házasság az ilyennek a vége.

Kérem sajnálkozzanak a „nefelejts szemű“ irón . . .

A symbolista iró is elszitta a cigarettáját.

De ő nem dobta el, hanem gondosan a hamutartóba nyomkodta a maradék cígarettát, az még egy kis ideig füstölgött. A „nefelejts szemű“ egy ideges mozdulattal még egyszer oda nyomta a hamutartó fenekéhez a csutkát. És az nem füstölt már többet. Csunya, összenyomkodott csutka lett belőle. A dohány kibugyant a hüvelyből. Egyik része feketére szenesedett, a még ép dohány aranyszőkén világitott ki a szomoru környezetből; az elszenesedett dohány és az összegyürt csutka társaságából. – Szomoru volt a „nefelejts szemű“ iró, mert szerette Carolát, a vörös haju Salomét, a nagyvállalkozó feleségét, aki hathetenként váltogatta a szeretőit.

Fájt neki, hogy csak rőviden, kurtán végzett vele Carola. A délután, amikor a megszokott időben megjelent a palotában, a kapus egy levelet adott át neki.

A boritékon az ő irása volt. Izgatottan feltépte:

„Kedvesem! A maga számára többet nem vagyok itthon. Pincsi.“

Dühös léptekkel hagyta el a nagyvállalkozó palotáját. Szorongatta a keserüség a torkát, hogy ilyen kurtán végzett vele egy nő, amikor rendesen ő szokott ilyen módon elbánni a nőkkel. Mikor a nagy köruton végig rohant, azt hitte minden nevető emberről, hogy rajta mulat. Ugy érezte, hogy a körut nagy palotái, elegáns villái mind gunyosan mosolyognak rajta.

A kávéházban a megszokott környezet és a fekete ugy a hogy lecsillapitották.

Mikor már társadalom filozofiai cikk-témát keresett, a lapok apróhirdetéseinek „Levelezés“ rovatában, vagyis amikor az érverése már hetvenkettő, hőmérséke harminchét háromtized volt, helyesebben amikor már lecsillapodott a Bubowszky palotában ért gunyos sértés miatt, akkor belépett

a feketehaju, feketeszemü symbolista iró a kávéházba. Vidáman fütyörészett, a kezeit dörzsölte egymáshoz, pedig nem volt hideg és hunyoritva mosolygott. Szemtelen volt mint egy szövetkezeti igazgató, akiről a részvényesek már tudják, hogy lopott, de még nem tudják bizonyitani.

A szemtelenség nem a viselkedésében volt, de abban a tényben, hogy a „nefelejts szemü“ iró asztalához ült le.

Üdvözölték egymást. És aztán beszéltek mindenféle témáról, de a harmadik vagy negyedik mondatnál kisiklott a beszélgetés, mert ugy a symbolista, mint a „nefelejts szemü“ iró csak azért beszéltek, mivel nem akarták megmondani azt, amit szerettek volna.

Belátták, hogy hiába próbálkoznak. Inkább elhallgattak. És szitták a cigerettákat, gyorsan, idegesen.

Pedig a „nefelejts szemü“ megszerette volna kérdezni:

„Te, tudod, hogy engem másfél órával ezelőtt kidobott a palotájából a vöröshaju Salome. Azt is tudod nagyon jól, hogy engem temiattad dobott ki. Azt is tudod, hogy én tudom, hogy temiattad dobtak ki és mégis van pofád tőle egyenesen az én asztalomhoz jönni?“

A symbolista iró pedig a győzők kegyetlenségével szerette volna a fülébe orditani a „nefelejts szemü“-nek hogy:

„Igen, volt pofám leülni az asztalodhoz, mert elszerettem a szeretődet s mert nekem jólesik látni a legyőzött ellenfélnek a tehetetlen dühét. Hát ezért ültem a te asztalodhoz.“

De nem tették, mert már Platon megállapitotta az emberről, hogy az „zoon politicon.“

Inkább hallgattak. És nagy érdeklődéssel nézték a cigarettákat . . .

A symbolista iró az olajos parketten még mindig füstölő cigarettát, amit a „nefelejts szemü“ dobott el . . .

A „nefelejts szemü“ pedig a hamutartóban azt a cigarettát, amit a symbolista gyurt össze . . .

ŐSZI ERDŐ.

Láttam az erdőt őszben állón,
Amint halálra vetkőzött;
Dúlt ég alatt, a fák között
A nyár feküdt, alig zihálón.

Egy asszony jött, – hol, hol nem él –
A görcsös fának rokona,
Őszi erdő az otthona,
Arca, keze: öreg levél.

Dúlt ég alatt, a fák között
A Halált láttam: jött vele
– Mert hozza s viszi ősz szele –
A sárga erdő vetközött.

Sárga levél az őszön át –
– Mély gyászszobában sárga láng –
A Halál szép volt és nyúlánk,
Vitte az asszony batyuját.

GYÖRGY OSZKÁR.

NAPNYUGTA.

Most száll a nap. A bíborló sugár
Templomot betöltő súlyos némaságban;
Tömjén és harangszó: Enyhe béke száll,
Magában mélázó, mint beteg az ágyban.

A sebzett föld és a tépő munka láza
Nem fáj, nem rút, – im itten elpihent;
Arcok röge s a durva föld-barázda
Fénnyel jellel teli, isteni szent.

S a nagy hegyek, az istenszívű gúlák,
Piros talárban, – nézd: papok,

S míg túlról az ég tűzpora hull át,
Ők piros arccal áldják a napot.

S lenn már, a völgyben, fátylukat bontják
Szellős ruháju este-leányok,
Elvetik virágok a sokszínű pompát,
S felöltik éjre szürke ruhájok.

És rémült ággal, tapogatva fáján,
Állnak a fák, mint árva vakok –
S az éjülő, a hallgatózó tájon
Borzongva ballagok.

GYÖRGY OSZKÁR.

NAPON.

A lágy, nagy lomha ég tűzet lehel,
Lihegve égnek bokrok és virágok,
Lebegve járnak a gyepen le-fel
Ringó csípőjü kis kertész leányok.

Szemem meredve néz. Vágy tüz lep el,
Amint a fűn taposgat gyönge lábok.
Szoboralakjukon nincsen lepel,
Mint hó vakit – s én mély gyönyörben állok.

Kigyúlt erembe tűzkigyók cikáznak . . .
Szeretném most letépni torz ruhámat,
S közéjük állni, frissen, szabadon.

Pihenni keblök hamvas, ifju halmán,
Tudatlanul – gyönyörbe, tűzbe halván –
Mint a legelső, fényes, szent napon.

GYÖRGY OSZKÁR.

ZÁRT ABLAKOK.

Nincs szomorúbb:
Éjjel ablakokra nézni –
Melegséget szobák öle ringat,
Múlást kongnak harangok igéi,
Ablakon fény bús árnyakat ingat –

Indulok, hogy kódorogjak, bújjak –
Nincs szomorúbb:
Halk zongorán álmodnak az ujjak.

Nincs szomorúbb: ablakokra nézni –
Céltalan láb, éj vándora csosszan,
Múlást kongnak harangok igéi,
Kutyák sírnak, siratkoznak hosszan,
Haldokolva kürtök takarodót fújnak –
Nincs szomorúbb:
Halk zongorán álmodnak az ujjak.

GYÖRGY OSZKÁR.

Tavaszi kábulatok.

Irta: **Roboz Imre.**

Alkonyati szellők jártak már künn, néha, ha szembe jöttek, egyszerü lágy illatok usztak be az ablakon. Mint csöndes szivekbe néma boldogságok. – Az Olvasóteremben ültünk egy nehányan. A többiek diákok, diák-kisasszony-félék voltak. Egyik diák – rosszkedvü és alig ha a betük fogták be – fészkelődőtt, mozgott, nem akart olvasni, de bosszankodott, hogy a szolga még nem jön be, meggyujtani a lámpákat. Elfolytak már a betük a homályba és mindenki fáradtan, egy pici pihenéssel várta, de nem nagyon rögtön, kivánta a szolgát.

Kényelmesen párnázott, alacsonyhátu angol karosszékben ültem az egyik kis asztalnál. Egy szerény igényü versecske – amilyenek a napilapokban a Vegyesben szoktak jönni halkan és remegve – utolsó sorairól emelte fel a homály a szememet és a karjaim csöndben és jóleső ernyedtséggel, lelóghattak a szőnyeg fölött. Olyan délutánvégi, cigarettás, jelentéktelenül átsuhanó hangulatban döntöttem a fejem hátra, amik nesztelenül felkapják a délutánt és elviszik, hogy egy halk lebbenéssel a helyébe települjön az est, aminek a jöttét tudjuk és nem várjuk. Most mintha rajtam át jöttekmentek volna párnás, japán kis lábakkal és puhán megütögettek volna velük. Erdekes volt megfigyelnem, hogy reagálok ezekre a lebegő, gondolatfinom hatásokra. Lebbenve felém száll az est, nekem ütközik, egy picit összekuszálódva vissza hajlik, mint képzelt, könnyü selyem pehely a lehelettől és mint egy galambsziv dobbanásu sóhaj a templomban kis lányka szájáról. Belémcsókol és már boldog s azért elbizakodott mosolylyal átsuhan rajtam. Én rajta vesztetten feléje kapom a tekintetem, ő még hátrahajlik, mélyen, hogy belátok a puha nyaka gödrös közepébe és egy pajzán, incselkedő hunyorintással szétterül. Én meg nehogy megszünjek lenni – futtában megkapom a legelső gondolat érzésem és a szemeim elé tüzöm. Valami könnyü parfüm illatból és ruhasuhogásból hirtelen rá ötlök: mikor hátrahajlitottam a fejem az előbb, egy leányarcot láttam és talán el is sugtam: szép. De mintha most, az érzékeny, visszaható képességem túlfinomodott

pillanatában, ugy érezném hogy a két pillanat látásom közét nem töltötte ki semmi és felszisszenek. Mit láttam a gondolat-szemeimmel, az érzésem meleg szemeivel az est incselkedő hunyorintása és a felidézett leányarc körvonalozatlan, fehér arc-szine között? Valami nagyon gyorsan átlüktető pillanatig tart csak, mig kétségbeesetten töprengek, megrémülök és már egészen mást érzek, érzem a rögtön-indulásra gyüjtött akaratom és erőm az elhatározásomban, az éber egészséges izmaimban mikor – talán még csak belül – elmosolyodva, rábukkanok a „nehogy megszünjek lenni"-re, a kivül meg nem nyilatkozott mozdulatomra, amelylyel „megkapom" a legelső meglátásom és halkan, csak belül, magam-csufondárosan felkacagok . . .

Felkelek és az első, lomha mozdulatom után könnyünek és mosolygósnak érzem már magam. Előttem megy a lány, a bársonyszoknyája kellemes suhogással surolja a levegőt és a maga ráncait, a lányos, diszkrét parfüm a nyomában elmarad . . . tehát a felállásom-cselekvésem, öntudatlanul, akkor elkezdődött már, mikor az előbb meghallottam mozdulatait s azok felém verték parfümje illatát. De hát, hogy lehetett olyan erős és öntudatlan az a hirtelen jött gondolat-érzésem, mely felállitott s a lány után küldött, melyre nemcsak, hogy nem emlékszem, hogyan jött, honnan és miért, de előbb elvégeztette velem a mozdulatokat, mint azokra ráeszméltem volna . . .

Két-három lépésig elkisért még a kábulatom, aztán egyszerre felocsudtam. A lány igy hátulról és a menésében, klasszikusan egyszerü volt és pompás, a dereka vonalai egy művészi drága korsó oldalai arányában, hajlékonyak, puhák és a lábai szökkentették szinte és ruganyosan csókdosták a szőnyeg virágait. A nyakán furcsa kis vig fürtök játszadoztak és ahogy előre hajolt, mintha a sugaras tavasz csurrant volna le róla és csókokat kinálna dobálni. Egy kicsit józanon néztem, aztán mintha ismét elkábultam volna egy csók csattanásig és mikor ebből is felzökkentem, ugy éreztem, mintha az előbbi fásultság és homály-kábulatom összefolyt volna a lány meleg szépsége okozta mély és tompa zavarommal. Pedig közben bizonyára kellet lennie egy teljesen világos és tisztán látó idő rebbenésemnek, amelyben észrevettem a lány korsószerüen hajló derék-egy-vonalait, a lábait a szőnyeg virágain és a fehéren kivillanó nyakát. Az ördögbe is . . . fohászkodtam fel dühösen, mikor ráébredtem a zavaromra és megrugtam volna nagyon szivesen valakit, akár egy kis fiut vagy valami kutyát is, aki nem adhatja vissza, csak elfogadni kénytelen az én düh-rugásomat, nehogy az istenért! feltartson és én még tán elveszitsem magam elől a lányt. Azt a lányt, aki szép, aki belesimult most a teste művészadta vonalaival, parfümjével a lelkembe . . . gondoltam hadarva és már némi izgatottsággal is.

Az előszobában értem utól. Belenéztem az arcába. Komoly volt és szép, majdnem bánatosan komoly és szép. Ez most jól esett, örültem, hogy a lüktető vérem ellassult és csodálatosan hamar megnyugodtam. Nem kapta el a fejét az én – kicsit talán tolakodó – pillantásom elől: diákleány volt, aki hozzászokott a fiukhoz és az ártatlan, szelid komiszkodásokhoz is. De a visszanézésében volt valami önkéntelenül elutasitó, valami okos-gunyos részvét és egy kis undor is az éhes férfiak iránt. Azt azonban láttam, nem sértődött meg és mikor hirtelen, megbánva és elszégyenkezve, megverve, egy kicsit meghajoltam és bocsánatkérőn rápislantottam, megértően és kiengesztelődve visszafelelt.

A kabátja után nyult és a füzetét jobb hely hiján egyszerüen ledobta a szőnyegre. Az istenfáját – gondoltam át kényelmetlenül egy pillanat idővillanása alatt és nagy csatát vivtam meg magamban – ezeket a lányokat a kolléga-barátaik aligha szoktatták rá a finnyáskodásra, ugró-adó udvariasság megkövetelésekre . . . hátha megmosolyog magában a buzgolkodásomért . . . De meg ezek egy stráfon levőknek is mondják magukat velünk és meg is orrolnak, ha a női voltukat megillető kedvezményekben részesitjük őket . . .

És közben szalonképes mozdulatokkal segitettem fel a kabátját – könnyü, fekete bársony kabátka volt, szürke-fehér selyembéléssel, ahogy megbámultam, szinte elfeledtem, mi is az, kinek adom fel és hol vagyok, ki vagyok – aztán felvettem a ledobott füzetét és a szeme közé tüzelve egy forró tekintettel, odanyujtottam neki. Egy kis meglepetéssel ennyi gyors és őszinte udvariaskodás fölött és egy parányi rózsaszinű zavarral vette át és hálából – tán az én szenvedő, sóvár áhitatomtól is megindulva valamennyire – köszönőre a kezembe adta a finom ujjainak gyenge, meleg virágszálát. Megszokott közvetlenséggel és természetességgel, de valami olyan dalfakasztó bájjal és kedvességgel tette, hogy majd fölorditottam örömömben. De persze, mégse, sőt egészen józanon és kifejezően megcsókoltam a kezét. De mintha valaminek meg kellett volna történnie, éreztem, és ő is várt volna valamire. Mikor megszólaltam, már belecsuszszantam szokott könnyedségembe és egészen érthetően tudtam kinyögni:

– A . . . izé, kedves nagysád, ha megengedi, ha netalántán egy irányban . . .

A szeme türelmetlenül perszézett már és ahogy idegesen megrándult a karja, mintha felém bökte volna (diákstilusban): Ugyan ne nyavalyogjon a hatványozottan feltételezett mellékmondatával annyit, hanem akassza magára a szürit és lóduljunk . . .

De engem már akkor iszonyatosan sértett a magam félszeg gyáva-

sága, az ügyetlenségem és tüzes nyelvekkel sütögette vörösre az arcom. Valami ügyes fordulattal kellett volna segiteni, éreztem, paraszti legények ilyenkor derékon kapnák és megszorongatnák a kopogós, fiatal leányt . . .

Tehetetlen izmú és szokatlan perczekben szeretne az ember brutálisan kitörni, egy szilaj mozdulattal, egy kopogós, magyarszagú afityfeneistenezéssel megkönnyebbülni és hirtelen aztán gyerekesen elkomolyodik és ellágyul. Ránéztem a lányra, valami sokszavu érzés hasadt ki belőlem és könny buggyant a szemembe. Magasabb voltam a lánynál, a könnyemet kicsordithattam volna, hogy ne lássa meg, de nem resteltem. Nekem nagyon szépnek, meghatóan, anyásan szépnek tetszett az a perc. A homály összevonta az alakunkat, nagy, hallgató szem vigyázott ránk és illatos szellők usztak be az ablakon.

Lehajoltam hozzá. Megrebbent, az okos, nagyon szép szeme csodálkozva nézett rám és én a csillogó golyójában láttam, hogy gördül le az arcomon egy könnyem. Megriadt, felém nyujtotta a kezét egy kis fájdalmas szeretettel, átfogtam a derekát, egy picit megszoritottam, amint felemeltem magamhoz és rácsókoltam a szájam a szájára. A könnyem belegurult a csókunkba, szétfolyt, és ő megérezte a keserü, boldog, szerelmes izét, szomjasan, forró lihegéssel felszürcsölte egy lázas, vergődő csókban. Teleszórtam a száját, az arcát, a lelkét heves, lüktető, apró vérkorbácsos csóksziporkákkal és ő fuldokolva, részegen, mámorosan vad zokogással nekem kinálta magát . . .

Akkor, illatos tavaszi kábulatok megöntöztek és belesimultak a szivünkbe . . .

* * *

Künn az uccán eleresztettük már az egymás kezét. Egy kicsit zavarodottan néztünk össze. Két idegen gyerek, akik a boldogságuk, az elgurult labdájuk után szaladnak, összeütik a fejüket, az ajkukat és elpirulva visszahőkölnek . . . Gondoltam, tán be kellene mutatkoznom. De olyan furcsán nevetséges és ügyetlen lett volna ily durván észrevétetni: két egészen idegen valaki vagyunk mi itt, sose láttuk egymást, nem tudom ki ő, nem tudja ki vagyok – csak fiatalok vagyunk mindaketten – és már a karjaimban tartottam és ő visszaadta a csókom . . . Valahogyan finoman le kellett volna tompitani a rikitó kellemetlen élét ennek a helyzetnek . . . Talán beemelni egy csókos zuhatagba . . . Ha valahol egyedül lettünk volna, ilyen gyors összerobbanásokra alkalmas helyen, persze, virágos mezőn, susogó erdőben, poetikus virágszőnyeges lugasban, ahol nem kell magyarázkodni, ahol nem kell abbahagyni a szerelmi tüzecskék rőzserakását, hanem tüzel a szemem: jövök tehozzád, a karom megölel: böl-

csen magyaráz és csókolok, csókolok, eszeveszetten és bolondul és mire kijózanodom, elmondtam már mindent és még annyi édes, szép mondanivalóm van.

Verte a halk boldogságunkat, a szótalan mámoros kedvünket az ucca konok lármája. Összesimulva mentünk előre, ott távol mélyebbnek és csendesebbnek látszott a homály. A hátunk megett már kezdték gyujtogatni a lámpákat és én mintha elkeseredetten kinlódva éreztem volna szakadozni a varázsos perceket, a lélegzetet párásra tüzelő lázat. Belevágtam volna ökéllel a szaladó, ostoba emberek arcába és szerettem volna felkapni az én szép, komoly, finom baba-leányomat és messze elfutni vele innen.

– Milyen furcsa is ez a mi találkozásunk – mondta aztán ő, olyan hallkan, hogy talán nekem nem is szabadott volna meghallanom. De mindjárt felnyitotta rám a szemét, mintha a komoly nyugalmát és a szelid szerelmét akarná megmutatni. Olyan volt a szeme, mint a fehér selyemben uszó fekete gyöngy és a fájdalmas kéjben megránduló vágya titkon pattogó szikrái megcsillagozták bágyadt, kékes vibrálással a hosszu, virágszirom finom szempilláit. – Nem szeretem a véletlent – ejtegette tovább a szavakat puha gyöngédséggel, ábrándozva, és önfeledten beleveszett a mi kis boldogságunkba, – és félek tőle. Ugy jön, mint a hajnali álom, könnyelmüen és kedvesen, mosolyokat rajzolgat az arcokra és aztán betemeti az örömbe mélyült vonalakat könnyel és csalódással . . .

Valami előzetes bánat száll rá, megijedt a gondolattól is, hogy elhallgathat ennek a mi szép, kápolna hangulatu szerelmes összetalálkozásunknak a boldog szivedobbanása és én felujjongtam, szomorúsan balsejtelmesnek látva őt, aki féltette most ezt a gyönyörüséges, imádatos, meleg percünket.

A keztyüs kis kezét belesimitotta a kezembe és amint gyöngén, hirtelen megszoritotta, még lehajtotta a fejét egy pici lányos gyávasággal és valami utolsó halk pirosság ömlött át az arcán.

– Ojé – feleltem és a finom keztyüjén át kitapogattam a vére izgatott, ijedt lüktetését – maga még mindig azt hiszi, létezik a csunya véletlen, a kellemes véletlen? amiben olyan nagyon jó volna nekem is bizni. Igaz, egy néven él még: a szerencse. De az nem is véletlen, mert sose jön váratlanul. Arra spekulálunk bizony a legtöbbet. Szent isten, mennyit is kell nyögni, könnyezni, veritéket sajtolni magunkból, mig belénk botlik a szerencse . . . Az nem is szerencse már, az egy irtózatosan megérdemelt vérdij. Csak az agyongyötört, már kétségbeesett emberek olyan ostobaságig elgyöngültek és alázatosak, hogy annnyi keserves kinlódásuk árát hozsannás szerencsének nevezik . . .

Jól esett ilyenféléről beszélnem most, lassankint kisöpörte a mámoros elkáprázást a fejemből, – de mintha meg is döbbentem volna az ő komoly szomorusággal mondott és talán még mélyebben érzett szavaitól.

– Ez igaz – mondta később meggyőződéssel, de a hangja remegett egy kicsit – én nem is vártam sose a szerencsére és nem könyörögtem érte, mert tudom, még nem dolgoztam és fáradtam egészen a megérdemléséig . . . De ez a mi találkozásunk mégis olyan véletlenül történt . . .

Jaj, haj, dehogy is történt véletlenül. Ezer és ezer évek eredménye ez. Milliók születtek és meghaltak azért, hogy mi máma találkozhassunk, hegyek megmozdultak, tengerek kiszáradtak . . . Az őrülésig zavarodnék, ha a végtelen okok ez iszonyatos perspektivájába tekintenék . . . Buddha azt mondja, nem leszünk mi boldogabbak és okosabbak azáltal, ha kutatjuk is, vagy talán akár megtaláljuk a kezdetet. Dehogy is nem. Boldoggá tesz a kutatás és valahol a közelben vélt rátalálás. Amilyen parányiak és hamar mulók vagyunk, ugy kinoz a végtelenség problematikus ideája minket. Valamikor – nem is olyan nagyon régen – egyszer három napig nem volt mit ennem. Majd megbolondultam a borzasztó éh-kintól. Ez csunya és örök szégyenfoltom lett volna, amit aligha moshatok le valaha magamról. Törtem akkor a fejemet azon, hogy lehetne szebben bolondulást halni. Hogy akkor nem ötlött eszembe ez a pompás téma! . . . Már most nem igen van szükségem erre – egy kis ideig tudok türelemmel várni – és azóta a kezdet eszméjében már én is megállapodásra jutottam, tán jobban mondom: zátonyra. A kezdet az isten. Értse meg édes: az „isten“ név is egy épen olyan közönséges fogalmat jelöl, mint például a köznép tudatában a Vezuv. Ők a tüzhányót, a vulkánt általában Vezuvnak hivják . . . Egy ilyen általános fogalmunk nekünk az isten. Kifejezzük vele az ismeretlen hatalmat, az erőt, mely létre hozta ezt a mi világunkat. A végtelen időt nevezzük igy, amióta van a lét. A legidősebb Valamit. Mi volna tehát más az isten, mint a létezés első pillanata. A legelső, alkotó, isteni pillanat. Amelyben megszületett minden . . . vagy csak megkezdődött az idő, egy molekula csira jött létre, amelyből kinos és izzadságos évmilliárdok alatt fejlődött ki a világ legprimitivebb állapota. Ez a pillanat az isten, ez a végtelen valahol levő pillanat óta él az isten . . . . Okosabbak, az bizony igaz, semmi ilyen okoskodástól és isten kereséstől nem leszünk, de boldogabbak talán igen. És ezért könnyü és jó valamit, akármit, elhitetni erről az emberekkel, mert ha meg nem kötnék ezzel őket, a töprengésben olyan rakásokra bolondulnának, mint ősszel hullnak a legyek . . . Tehát véletlenről, hogy is lehetne szó? Semmi sem történik véletlenül, hopp beütöttre, minden a legjózanabbul természetes, visszave-

zethető, végtelen okokból következő ok, örök folyomány, aminek egészen bizonyosan kellett, hogy kezdete legyen, mert fejlődünk, haladunk most is, tehát el kellett kezdődnie a fejlődésnek, mint minden folyamatnak, – de vége talán sose is lesz. Sok apró holmik elfinomodása cáfolja ugyan ezt, de a világ minden alkotó része azokban nem volt meg.

Ttyüh! kólintottam fejbe magam és meghökkentem idegenül a belekábult beszédemben, de nagyon elmerültem a hiába filozofálgatás elveszejtő kis piszkaiba. Hogy is tudok ilyen jégesőként kopogó, csuf szavakat mondani neki, akinek talán csak tavaszról, csókról, csillagokról és bársonyról szabadna beszélnem.

De rögtön kéjes érintéssel éreztem az én szerelmes lányom odaadó melegét és a keze finom puhaságát. Egy kicsit furcsálva hallgatott, türelmetlenül és én megijedtem, hogy elkedvetlenedik és otthagy engem, aki igy, könyvszaguan félszegen és gyatrán, unalmasságok felé kószálok egy ilyen szép és csókolni való hangulatában.

– Na ugye, hogy nem véletlenül találtunk egymásra, – kérdeztem gyors vidámsággal, hogy kiengeszteljem, becézve, de diadalmasan, befejezve és viharos könnyüséggel emeltem félig magamhoz. Kicsapott a vágyó hév belőlem és szomjasan szerettem volna a szájam az ő keskeny, bibor szájával letörülni.

Illatos, üde lombok borultak fölénk és meglegyezett szerelmesen az est. Összebujtunk egy szivből kisuhanó csókkal és azt hittem akkor, mi ketten, együtt, nagyon boldogak leszünk. Ó istenem, milyen jó is lett volna már megpihennem, sok éjszakai fáradozásom, sok megunt züllésem elpihentetni az ő tiszta lányölében. Régi kis diákos elérzékenyedéssel régi melódiák fuvolázva felébredtek bennem és elpityeredett a szivem megtelve gyönyörü ártatlan vágyu boldogsággal, mint mikor régen a kis hugomat megcsókoltam a nevenapján. Olyan elhalkult örömcsönd szállhatott rám, amilyent a liget virággal hullatott, álmodó bokrai érezhetnek, mikor ilyen szép fátyolsötétben valami madárka zokog szomoruan nekik. Ő bágyadt odaadással hajtotta szőke, mosolyos fejét a vállamra és én csokorba szedtem az ajka meleg, piros virágait . . .

Ó emlékbe vesző szerelem, emlékszem, azután akkor későn éjszaka, már elkésve, haragosan rontott a felhők elé a hold. Felriadtak a hüvös szellők is és mi dideregve, agyoncsókolt és fázos ajkakkal összefogozva bandukaltunk haza felé, mint a sokáig kimaradt gyermekek, akik biztosan tudják. hogy ki fognak kapni.

– Mégis szép volt, gyönyörüen szép, kábulatosan gyönyörü – mondtam őszintén, de hidegen verődtek össze a szavaim. Egy lámpa alatt meg-

álltam és belenéztem a szemeibe. Hálás, alázatos szerelemben ragyogtak, de megrebbentek egy kis ijedtséggel.

– Szeretlek, szeretlek – suttogta és megint felém lehelt a lányos melegsége. – Én szeretlek és nem bánom, hogy a tied lettem, a tied akarok lenni és százszor is ujra neked adnám magam és keservesen fogok sirni, ha majd nem leszel mellettem és nem csókolod meg a számat meg a hajamat. Ó, ha majd nem csókolod meg a hajamat és én a könnyeimet fogom belé törülni . . . Mert nem fogsz majd megcsókolni engem és sokat fogok én sirni. Én tudom, tudom, én tudom már, mikor először lehajoltál az arcom fölé, hogy nem fogsz majd megcsókolni engem és sokat fogok én sirni . . .

Nagyon szomoru szép szerelmesen volt, senkinek se volt még ilyen szép, szomoru szerelmese és azt hittem akkor, mi ketten, együtt nagyon boldogak leszünk. Belémkapaszkodott sirva és megremegve, görcsös szoritással ölelte körül a nyakam és panaszos vergődéssel gyötörte magát.

– Én ugy szeretlek, én meghalnék, ha többé nem ölelnél magadhoz engem és mégis tudom, hogy ezen az éjszakán adod nekem az utolsó csokod. Ó, csókolj meg most még nagyon sokszor, mert én tudom: ezen az éjszakan adod nekem az utolsó csokod . . . Mert csak a véletlen hozta össze a mi boldog csokjainkat. Ó istenem, én ugy féltem mindig a véletlentől. Mert a véletlen temető-koszorus gyászkocsiban szokott jönni és mindig elvisz valakit . . . Olyan furcsa, gyönyörü véletlen volt a mi találkozásunk is. Ó én ugy szeretlek . . . bocsáss meg, de én félek a véletlentől és nem merek hinni benne . . .

Megborzadtam. Az arca sápadt volt mint a koporsoba szálló kisérteté és a hangja kétségbeesett kongással verte a mellem. Ott künn az éjszakában én is megrettentem a véletlentől, ő, holnap befoghatja már a szemem és a földbe ágyazhat nekem, holnap már vége lehet mindennek, ó én nem csókolhatnám most az ő remegő ajkát, ha véletlenül össze nem találkozunk és holnapra kihülhet már minden csók, minden csók a földön és az égben . . . De mégsem, nem, fel akartam kiáltani, ez a mi csókos egymásra lelésünk mégsem véletlen, ugy kellett ennek lennie, mert megszülettem én, mert megszületett ő és ezért a mi boldog szerelmünkért teremtődött a világ . . . ezért fejlődött idáig az első isteni pillanalttól . . .

Kábultan összezavarodtak belevakultan a gondolataim és rimánkodva, sirva, elkinzottan rogytam elébe . . .

– Nekem el kell mennem most tőled, zokogott ő, szegény, és a kezébe temette az arcát. – Ó istenem, ha nem a véletlen temető-koporsója fonta csak össze a mi csókos szerelmünket, boldogok leszünk mi még együtt . . .

Ájultan feküdtem ott és ő elment. Nyögtek a fák, sóhajtozott a szél és a csillagok szemét elhomályositotta a könny. Szomoru ébredésem volt az. Az arcom harmatos volt és vérzett a lelkem. Akkor én is tudtam már, hogy odaadtam néki az utolsó csókom is.

Sose láttam többé, a könnyét se, a csókját se. Véletlenül született csak meg a mi egy éjszakás, nagyon szép éjszakás, szerelmes boldogságunk. De mi temettük el. Minden boldogság véletlenül jön, olyan nagyon néha, vigyázni kellett volna rá és puha földbe ültetni, naphosszat lesni és locsolgatni . . .

* * *

Akkor, furcsa, illatos tavaszi kábulatok idején . . .

NYITOTT SZEMEKKEL.

„**– A miskolci hős.** A miskolci Pannonia-kávéházban véres kardaffér támadt a multkoriban. Darvas László államvasuti irodatiszt két hadnagy barátjával mulatott a kávéházban és a mikor a sok pezsgő a fejébe szállt, azt orditozta, hogy a zsidók távozzanak. Az egyik katonatiszttől elkérte a kardját s ezzel fenyegette meg a kávéház közönségét. Akkor tért be a kávéházba Szepesi Jenő bankpénztárnok. Vele volt nehány barátja. Alig ültek le, mindjárt távoztak is, mert nem akartak botrányt. Darvas szidalmazta a távozókat, majd szóváltás után Darvas a kezében levő nehéz és élesre fent karddal rásujtott Szepesire, aki sétabotjával felfogta az ütést. Az irodatiszt mégegyszer vágott, a kard kettészelte Szepesi keménykalapját s a homlokán és az orrán megsebesitette. Erre Szepesi ráront tott a vérengző emberre és kiragadta kezéből a kardot, majd orvoshoz ment, aki sebeit bekötözte. Végre a támadó Darvas is megkapta a magáét: a kávéház nehány vendége alaposan összeverte. Az izgága irodatiszt ellen bünvádi följelentést tettek sulyos testi sértés miatt, azonkivül a miskolci üzletvezetőség is elveri rajta a port.“

Nem tudom, hogy az »*Alkotmány*« hogyan regisztrálta a hirt, csak azt tudom, hogyha ennek az irodatisztecskének történetesen püspöki atyafisága van, akkor az üzletvezetőség nem veri el rajta a port. De miért is verje el rajta a port? Amiért a zsidókat szidta? Ez uri tempó, gentri szokás. Amiért vagdalkozott? Ez sem égbekiáltó bün, csak a részeg ember őrjöngése. Miért nem tértek ki előle a zsidók, holott a részeg ember elől még Krisztus is kitért, pedig ő is zsidó szülők gyermeke volt?

Most már természetesen mindegy, a dolog megtörtént. Megtörtént, hogy egy ittas „uri“ ember nyilvános helyen orditozni kezdett. Orditott, mint egy szaharai sakál, s tele tüdővel bömbölte, hogy a zsidók távozzanak, vonuljanak ki abból a teremből, ahol ő és a két hadnagy barátja mulat. És nagyobb nyomaték kedvéért, vagy talán mert a hősnek kard dukál, az egyik katonatiszttől elkérte a kardját s ezzel fenyegette

meg a kávéház közönségét. És a katonatiszt odaadta a kardot, a saját kardját. Odaadta egy részeg embernek, s hozzá még egy szürke cibilbagázsnak. A saját huszonegynehány koronás kardját, melyen bojt is volt talán, lecsüngő, fényes, aranyos kardbojt. S rajta nem ütötték el a port; — vagy talán igen? Erről nem szól a hiradás. No de elvégre nem szükséges mindenkin elverni a port, nem. Elég, ha a bankhivatalnoknak jutott belőle.

A rettenetes istenostora pedig bőszen suhogtatta kardját s vérbenforgó vad szemekkel meredt a publikumra, ahonnan az áldozati bárányt várta, várta kéjes epedéssel, *véres* reménységgel.

És igy várják sokan és sokszor más helyeken, nemcsak Miskolcon, máshol is, hogy üssenek egyet-egyet a zsidókon a liberálizmus szent nevében. Mert a zsidót ütni kell!

Ütni, verni! . . . Ez a felfogása sokaknak, s ha azután megkérdezzük az illetőt, hogy ugyan bizony miért? — akkor rögtön készek a stereotip válasszal: »*hát!*« Vagy sokan a kirchenparadé analogiájára azt felelik: azért, mert zsidó! . . .

Igen, mert zsidó, mert az ország nekik köszönheti, hogy van kereskedelmünk, hogy javaink forognak, hogy kivitelünk évről-évre emelkedik, szóval, hogy nálunk is van üzleti élet. Mert a magyar nagyon élhetetlen az ilyesmire, a magyar csak az urizálásra gondol, csak arra, hogy hogyan verje el az ősi dominiumot mennél elébb, mennél hamarább.

És ha eljut a nincstelenség stádiumába és dobra kerül az ősi curia, hát akkor a pénz lesz a hatalmasabb, vagyis az, akinek pénze van. Pénze pedig a zsidónak van, mert tudott gyüjteni, tudott dolgozni, tudott magának alapot teremteni. És mert élni tud, azért kell meghaljon, azért irigylik, azért utálják s ezért kiabálnak halált a fejére.

Sav.

„ - A kolozsvármegyei alispán - a panama - és a lovagi becsület. Az egyik kolozsvári hétfői lap hosszu hasábokon keresztül foglalkozott a kolozsvármegyei alispán, az Ellenzék-nyomda tulajdonosa és a vármegyei nyomtatványok különös viszonyával. Ez a viszony pedig egy cseppet sem arravaló, hogy kedvező világitást adjon Kolozsvármegye alispánjának, mert ahogy azt a hétfői lap bemutatta, az határozottan panama jelenlétére enged következtetni. Erre a panama vádra Dózsa Endre császári és királyi kamarás, Kolozsvármegye alispánja, provokáltatta a cikk iróját.“

Tipikus magyar eset.

A naftalinos, diszmagyaros vármegye urát megvádolják s erre ő, aki csak azt érzi, hogy meg van támadva becsületében, tekintélye csorbát szenvedett. Ezt ő kiakarja reperálni.

Helyes. Ebben önnek teljesen igaza van.

De azt nem érzi, hogy a lovagi becsület védőeszközénél, a fegyvernél van még erősebb, még sokkal tisztább fegyver és ez — *az igazság ereje.*

Nem keresem, hogy mi igaz abból, hogy a kolozsvármegyei alispán szabálytalanul járt-e el akkor, amikor barátjának, Magyary Mihály nyomdatulajdonosnak juttatta a vármegyei nyomtatványok szállitását, versenytárgyalás kizárásával, a törvényes formák mellőzésével, a leglehetetlenebb nyomdai árszabás szerint, a rendes nyomdai áraknál sok-sok százalékkal magasabban.

Ezt megállapitani nem célom, de nem is hivatásom, de meg ezt a cikkemet sem azért irtam.

De — ide tessék figyelni méltóságos alispán ur, császári és királyi kamarás — *az igazságnak a megállapitását*, hogy vajjon ön járt-e el szabálytalanul a megyei nyomtatványok körül, vagy pedig a cikk irója rágalmazott akkor, amikor önt panamával vádolja, *nem lehet, de nem is szabad* (mert a gyanu gyorsan terem) *lovagias uton, a legsötétebb középkorból fenmaradt istenitéletekre bizni.*

De ugy látom, hogy a rendi vármegye dohos falai között másképen gondolkoznak a vármegyei kiskirályok, mert feltételezem, hogy meggondolta jól, hogy mit tesz, amikor lovagias utra terelt egy olyan ügyet, amelyet máskép, mint az igazság alapján elintézni nem lehet.

Ebben azt hiszem teljesen egyek vagyunk.

Mert vagy igaz az, hogy ön panamázott, vagy nem igaz. Harmadik lehetőség nincs. Hogy pedig igaz-e a panama-vád, vagy nem, azt sem a vontcsövü pisztolyok, sem pedig az élesre fent kardok igazsága nem döntheti el, nem kedves uram, kamarás uram, igazán nem.

Mert akár ön faragja meg a szóban forgó cikk iróját, vagy az önt, ez igazán csak egy kis ügyesség s egy kis adag ostoba szerencse kérdése csak.

Mert akárhogyan is gondolkodnak a vármegyei urak, a munkás, a nem gentry, a nem fertály és pótmágnásos világról, mert, ha megfigyelte, tapasztalhatta, hogy mind több és több a munkás, dolgos, egészségesen gondolkodó emberek száma Magyarországon, akiknek szemében nulla, ha akarja kettő is, a párbaj-kodex és a rozsdás véleményü vármegyei urak naftalinos felfogása a lovagi becsületről, a panamáról és az igazságról.

Csak ezt akartam megmondani önnek, kolozsvármegyei alispán ur, és szól ez önöknek „*kolozsvármegyei* alispánok“-nak mind, akik még jó nehány százezren igy gondolkoznak.

Több szavam nincs önhöz.

Tehát csak gondolkodni „alispán urak“, ti valamennyien, kiknek gyepes fejében ilyen formában nyitnak a gondolkodás liliomai.

És mindent meggondolni.

cs — y.

„ – **A rendőr-főparancsnok ur.** Egy budapesti rendőr felesége táviratot kapott, hogy az *urának édesanyja hirtelen meghalt.* A rendőr az őrszobában tudta meg a szomoru hirt. Rögtön szabadságot kért és ugy ahogy volt, huszonnégyórai szolgálat fáradságának minden jelével jelentkezett a rendőrfőparancsnoknál, hogy megkérje, engedje el az anyja temetésére. A főparancsnok azt mondta:

— Hat napra hazamehet, de azért, mert nem forsriftosan jelentkezett nálam, hazaérkezése után négy napi elzárásra itélem. Elmehet.“

A forsrift, a reglama, a szent dienstreglama, vagy nagy betüvel irva: Dienstreglama a köztudatban ugy szerepel, mint valami katonai kizárólagosság. Nos nem igy van. A félcivil, sőt az egészen civil izü gépezetbe is be van állitva ez a nagy hatalom, mely uralkodik és rendelkezik a nagy gépezet kis alkatrészeinek érzése, gondolata és cselekvési köre felett. Előirás: — Előirás! Olyan ez, mint a tizparancsolat akármelyike. Se nem több, se nem kevesebb. De ha egy kicsit utángondolunk s elgondoljuk, hogy miként a tizparancsolat is kénytelen néha-napján a szabály alóli kivételt eltürni, lévén sokszor a más felesége kivánatosabb a kelleténél, hát akkor miért ne türhetne el a Reglama is egy-két kivételt? És pláne, ha itt a humanizmus ténye is közrejátszik? . . .

Nem, az „előirás“-ban nincsenek érzelmi, nincsenek ethikai korlátozások, itt csak egyféle korlátozás van, s ez a *copf.* Közéletünkben a copf uralkodik mindenütt, az egész vonalon. A rideg, szürke copf, mely volt, van és lesz.

Egy szegény rendőrnek meghal az édesanyja, tehát *valakije.* A szerencsétlen ember nagy bánatában, s azon való tünődésében, hogy hogyan szerezzen egy pár koronát, amivel a temetésre utazhasson, szóval meglehetős lelki szorongások között és huszonnégy órai fáradságos szolgálat után beállit a főparancsnok urhoz egy kis „urlaub“-ért, s erre részvét kifejezés helyett kap négy napi elzárást. Nagyon kedves dolog, annyira kedves, hogy sirni is lehet felette. Sőt ha a háttérben nem lebegne a halálnak szomoru némasága, akkor bizvást kacaghatnánk is a dolgon, de igy, igy nem tudunk nevetni, legfeljebb csendes részvétet küldünk — a nagyságos főparancsnok urnak!

Sav.

□□ □□

„ – **Kavarodás egy elmaradt párbaj miatt.** Hugyecz György tekintélyes besztercebányai épitőmester már hosszabb idő óta foglalkoztatta irodájában Keppes György tartalékos tiszthelyettest. A fiatalember édesapja, Keppes József állatorvos megkérte az épitőmestert, hogy fiával, aki hajlik a könnyel-

müségre, szigoruan bánjék. Mivel Keppes György hivatalos dolgát nem végezte pontosan, Hugyecz György több izben szemrehányást tett neki emiatt, nemrégiben pláne tettleg inzultálta. Keppes György emiatt párbajsegédeket küldött főnökéhez, aki azonban kijelentette, hogy nem ad fegyveres elégtételt, azonban kész a bocsánatkérésre. Mivel Keppes nem kapott fegyveres elégtételt, mint tartalékos tiszthelyettes jelentést tett ügyéről a katonai hatóságnak. Onnan azt az utasitást kapta, hogy a polgári biróságon keressen elégtételt. Ebben a pörben a minap volt tárgyalás és Koritsánszky királyi járásbiró mindössze husz korona pénzbirságra itélte becsületsértésért az épitőmestert. Az enyhe büntetés nem elégitette ki a tisztikart, amely most már azzal a követeléssel fordult az Uri Kaszinóhoz, hogy zárja ki kebeléből Hugyecz Györgyöt. A kaszinó választmánya nem állott kötélnek, erre a besztercebányai katonatisztek mindnyájan kiléptek az Uri Kaszinóból, sőt bejelentették kilépésüket a Sport Klubból és a Polgári Kuglizó Társaságból, amelyeknek az épitőmester is tagja. Tegnap megadta a kegyelemdöfést e három intézménynek a hadtestparancsnok rendelete, amely az aktiv tisztek után kilépésre kötelezi a tartalékos tiszteket és tiszthelyetteseket is. Mivel a három intézmény tagjainak hatvan-hetven százaléka a tartalékos és aktiv tisztekből került ki, valószinü, hogy a bukás szélére jutott mindegyik.“

Csak egy örvendetes momentumot emelek ki az egész esetből.

Egy momentumot, ami kortörténeti adat, amit egy késői modernül kuruc krónikása a mának, aki elsárgult, megrongyolt, por és molyette ujságlapokból fényképezi majd le a mi korunkat, mint egy első felvillanását fogja üdvözölni az egészséges emberi gondolkodásnak. Sivár tél után az első ibolyát, ugy fogja köszönteni az első hajtását az oly sokáig szunnyadó magnak, amelyről azt kezdtük már hinni, hogy meddő, csirátlan, hogy nem fog még csak rügybe sem fakadni, hát még szárba szökni és gyümölcsöt hozni.

A Casinó, az exkluzivitásnak szimboluma. A magas gallér, az egyenes dereku megalkuvás, a látszat és a formaságok kegyetlenségeinek nagyáruháza ugy látszik uj bevásárlásokat eszközölt: Puha, egészséges inget, derüs mosolyt és egy adag józan gondolkozást.

És a militarizmus megvetve lábait a tiszti becsület talajába, fensőbbséges modorban, kardját csörtetve, markolatra ütve, rászól a civilbagázsra, hogy ez a ti elintézésiek nekem nem tetszik. És ha nem fogjátok a polgári és katonai büntetőtörvénykönyvek ellenére is a „becsület“ fogalmának ferde, de szent nevében fegyverrel keze-

tekben egymás vérét legalább mint egy bengáliai királytigris szomjuhozni, akkor mi kilépünk a Casinói tagok sorából.

Ej. Ej. Jó uraim, Önök nagyon sokat képzelnek magukról. Nem jut eszükbe egy ezopusi mese, egy nagyon tudományos állatról, amelyik már az abécé betüit is tudja, igaz, hogy csak az i-t, meg az á-t, – no meg a jégről és arról, hogy milyen jól ment a dolga az emlitett állatnak, amikor a jégre ment.

Bizony szomoru történet.

cs – y.

„ – **Az erdélyi posták gyásza.** A erdélyrészi postaigazgatósági kerületet a kerület igazgatója képviselte a Hieronymi Károly kereskedelemügyi miniszter temetésén s a kolozsvári postaigazgatóság koszoruját a ravatalra helyezte. A temetés napján igazgatósági rendeletre a kerület valamennyi postahivatalára kitüzték a gyászlobogót s a temetés napján egész Erdélyben elnémultak a postakürtök. Az igazgatóság rendelete ugyanis megtiltotta, hogy ezen a napon a postakürtöket használják. Ezzel juttatták kifejezésre gyászukat a kolozsvári posták.“

Az első kolozsvári napilap hozta e hirt. Az első napilapja a sokat hangoztatott „kultur“ városnak. Kissé mucsai ize van, no de hát Kolozsvárról van szó meg az első napilapjáról . . . Milyen lehet a többi lapja, mikor a főorganum is olyasmiket ir: *Ezzel juttatták kifejezésre gyászukat a kolozsvári posták.* A kolozsvári posták pedig nem használták a kürtjüket . . . Nem bizony, mert azelőtt sem használták. Vagy a kolozsvári „elsőrangu“ forrás hallotta és hallja a kürtök rivalgását? Mert ha hallja, akkor nagyon jó füle van, sőt nagyon jó szeme is, annyira jó, hogy nemcsak olyasmiket hall és lát meg, amik nem is léteznek, hanem még olyan dolgokat is észrevesz, amelyek kivül esnek érzékeinek fogalmi körén, nagyon is kivül . . .

Kapja magát és felfedezi a nem is modern, hanem mindjárt az ultramodern kiadásu Rip van Winklét, aki nem a jövőbe, hanem ellenkezőleg, a multba, a jó öreg delizsáncok idejébe álmodja magát és kiadja riadóját, hogy: egész Erdélyben némuljanak el a postakürtök! Ne dörögjenek az ágyuk, ne ropogjanak a fegyverek! – Csend legyen! – Jól van, akkor hát legyen csend . . .

Sav.

JEGYZÉSEK.

Miért nem fejlődik a magyar zene.

Heine mondta egyszer, hogy senki sem tudja azt, hogy mi is a zene, csak azt, hogy mi a *rossz* zene. És amikor szives türelmük igénybevételével a magyar zenéről akarok ebben a pár sorban elmélkedni, magamnak is kedvem volna azzal kezdeni, hogy bizony – egyelőre – mi sem tudjuk, mi is a magyar zene, csak azt, hogy mi a rossz magyar zene.

Gyakran gondolkodtam azon, hogy éppen nálunk, ahol nagyon sok esetben, a művészies ség rovására is, festészetben, literatúrában hajszoljuk a magyarosságot, éppen ott, ahol ezt a művészi szempontokkal hálásan összeegyeztethetnők, a zenében a legkevesebb nyomát látom még csak a magyarságra való törekvésnek is. És gyakran olvasom irigykedve azokat a hireket, amelyek arról a nagy és nyomós érdeklődésről szólnak, amelylyel a közoktatásügyi kormány, teszem, a képzőművészetek fejlődése iránt viseltetik. Ellenben hosszú zenész-pályám alatt alig volt szerencsém a miniszter urat akár egy hangverseny, vagy zenei mű szinházi előadásán láthatni, kivéve persze, ha egy-egy miniszteri hivatalnok munkájának előadásárál van szó.

Ami a magyar zene kérdésében a legelszomoritóbb, hogy évek hosszu sora óta egyetlen egy lassu lépés se történt előre ezen a téren. Erkel Ferencz, Mosonyi Mihály, Doppler Ferencz régen megirták operáikat és azóta igazi eseménye a magyar zenének alig is volt. Érdekes, hogy ezekben az operákban nem teng tul a magyar ritmus; az olaszos és internacionalis motivumokkal higitott zenének körülbelül csak egy harmada magyar, amely rész különben teljesen elég is ahhoz, hogy magyar jellegűvé tegye ezeket a műveket. A magyar zene nem az, amit a dilletánsok talán a háromszinű zenével tévesztenek össze és Beethoven is szinnémet, Chopin is lengyel, Verdi is egészen olasz tudott maradni anélkül, hogy munkáikon valami fárasztó sovén jelleg vonulna végig. Erkel is megértette, hogy a magyar zene nemcsak magyar, hanem egyuttal zene is és a magyarosságot sokkal inkább a strukturában, semmint a czirádákban kereste. Munkáiban a magyar rithmus sehol sem válik fárasztóvá, ellenkezőleg mindenütt üditően hat és örömmel várjuk felcsendülését.

Az ajtóstúl való házba rohanás tehát csak karára lehetne ennek a fejlődésnek, a hazafias érzések mellett nélkülözhetetlen az az erős, művészi nyugalom, amely az ökonomikus beosztásra képesit. Legyen szabad erre vonatkozólag egy anekdotát elbeszélnem.

Anno Dei 1885 megszólit egyszer engem báró Splényi és elmondja, hogy Teleki gróf irt egy olyan egyfelvonásos darabot, amelynek minden egyes sora teljes hű átvétele volt egy-egy magyar népdal valamelyik sorának. Teleki egy

nagy fogadást kötött egy angollal arra nézve, hogy ennek a darabnak okvetlen nagy sikerének kell lenni. Az én szerepem a dologban pedig az volna, hogy keressem össze ezekhez a sorokhoz a megfelelő magyar dallamokat és hangszereljem meg a szinházi zenekar számára. Én a munkát elvállaltam és a darabot benyujtottuk a szinházhoz. Magyarosság dolgában bajos lett volna hamarosan kigondolni valamit, ami ezzel a munkával versenyezhetett volna. És én magam is teljes igazat adok annak az igazgatónak, aki a bukástólvaló féltében maig sem merte *ezt* a magyar darabot előadni. A fogadás még maig sem dőlt el.

A magyar zenének az operett terén csak jelentéktelenebb sikerei voltak Erkel Elek, Puks Károly, Serly Lajos egy-egy munkájában. Speciális magyar operettet ők sem tudtak teremteni. Eddig egyetlen egy igazi nagysikerű magyar operettünk van, — Szerzője pedig: Johann Strauss. Ha azonban Strauss véletlenül nem Johannak, hanem Jánosnak születik, bizonyos, hogy a „Czigánybárót“ a magyar sajtó egyhangulag visszautasitotta volna, mert bár az egész operett magyar motivumokon épül, a darab közepén egy olyan bécsi Gassenhauer keringő vágja pofon az egész magyarosságot, a melyet már csak igazán osztrák zeneszerzőnek bocsátunk meg. De a publikum igy is hálás volt a külföldi zeneszerzővel szemben, és büszke volt rá, hogy éppen Strauss ajándékozta őt meg az egyetlen igazi magyar operettel.

A magyar népdal hanyatlásának is világosan látom az okát. Ha én egy magyar műdalt irok, a kiadóm ajánl érte nekem 5 frtot, azzal a kikötéssel, hogy egy primadonnával énekeltessem el betétképen valamelyik darabban ezt a dalt. A dal népszerüsitésére tudnillik nincsen más mód, a nélkül pedig kiadó, aki végre is üzletember, nem akad. Azt kérdem, mit csináljon az a dalköltő, akinek a poziciója nem biztosithat a számára ilyenfajta előnyöket? Akit az önérzete az 5 forint dacára is visszatart attól, hogy tiszteletteljes kérésével valamennyi primadonna lakásán végig kilincseljen? És kérdés, hogy a mennyit népszerüség dolgában egy-egy primadonna előzékenysége lendit a dalon, nem veszit-e az esetleg művészi értékében ugyanannyit a dal a művészi éneklésre csak nagyon ritka berendezésű primadonna talentumán. Talán a magas kormánynak ennél a pontnál akadhatna valami tennivalója, bárha ez a ténykedés kevesebb ünnepiességgel járna, mint egy-egy képtárlat megnyitása.

Bizonyos, hogy a magyar zene nagyon alkalmas arra, hogy motivumaiból a legmagasabb kamarazenéig is följuthassunk. A külföldi nagy componitsták műveiben nagyon sokszor találunk szigoruan magyar motivumokat; a Liszt rapsodiák magas klasszikus nivója szintén a mellett bizonyit.

És hogy művészetben, kulturában majmoljuk a külföldet, rá fogunk térni a magyar zenére mi is, ha akad előbb egy pár külföldi zenész, aki észre fogja venni a magyar zenének kiaknázatlan gazdagságát. Akkor aztán lesz muzsika, miután kormány, publikum és sajtó előtt is hitelképessé tette ez az áramlat azokat a magyar zenészeket is, akiknek egyelőre még csak álma lehet, hogy ezen a téren hazafias és művészi szempontból egyaránt nagyot teremtsenek.

K. J.

Árkosi Ferenczi Kálmán.

– A pálfalvi szélmolnár. –

Árkosi Ferenczi Kálmán nem uj ember az irodalomban. Néhány évvel ezelőtt egy kötet verset és egy elbeszélő költeményt adott ki.

„A pálfalvi szélmolnár“ cimen összegyüjtött elbeszélései a székely föld lelkét dobbantják meg az olvasóban. Igazán csak magyar ember értheti meg, akinek valahogy rokon ez a lélek, de ritkán engedi magához vendégül . . .

. . . Mert hiába' találunk a Ferenczi embereiben kacagásra bizsergető ferdeségeket, – szinte komoran, bár lerongyolt gőggel ül asztalunkhoz a székely ur, a címben méltóságos vagy tekintetes, de akinek már csak siratni valója maradt az emlékeiből.

Székely különlegesség: „A pálfalvi szélmolnár“ „Józsi“, „Berei Ádám tragédiája“, „Pál apó“, – és aki ért azon a Budapesten jegyzetekre szoruló zamatos nyelven, mosolygás közben azt hiszi, hogy a Küküllő mentén az előre lépő népek lelki ereje csap föl, – de ez csak az iró művészetének érdeme.

Ott borong már „A semmitnézők felekezete“ és „A pópa a városban“ című elbeszélésekben minden szomoruság, amire magyar ember csak valaha is megnyithatta a szivét. – Magyar ember, merem állitani, százszor jobban elfogódik a pusztuló székely sorsán, mint azok, akik uri módon köztük élnek, akik lassan-lassan beszivják magukba azt a tompitó mámort, amelynek hinár-zöldes fénye mellett végre is, – amint az iró mondja – a semmitnézők felekezetébe avatódnak.

Azt kell hinnünk, hogy ez a könyv – művészi sorai és beállitása mellett is – értékesebb agitáció, mint a fehér asztaloknál elzokogott sirámok, s ha, ahogy nehányan megértjük, megértik azok is, akiket illet, talán a székely sziveken sem szánt el nyomtalanul. *Bitskei Lajos.*

A harmadik egyetem.

„A harmadik egyetem kérdése a kultusztárca költségvetésének letárgyalása után lesz ujra aktuális.“

Valamelyik napilap hozta nemrégiben ezt a kis, szükszavu tudósitást, s hozta évről-évre: *évtizedes multra visszatekintő ujrázással* a harmadik egyetem felállitásának hirét és hozza olyan meggyőződéssel, mintha legalább is azt jelentené, hogy a hétfőre nem péntek, hanem kedd következik.

És ilyenkor, uborkaszezon közeledtekor, az obligát fiumei cápa mellett egészen stilszerüen hat az uj egyetem kérdése is, melyet az oly sokszor letárgyalt kultusztárca még nem tudott „*letárgyalni*“.

Majdnem olyan ez a kérdés, mint egy másik:

– Hogyan? . . . Ujra? Még egyszer? Hát már? . . .

– No igen, mert egyszer már szerettem volna.

Igen, már egyszer, sőt többször is „aktuális“ volt a harmadik egyetem kérdése és miként Apponyi kultuszminiszterssége idején – ezelőtt öt-hat esztendővel, – ugy most is – az Apponyi egyetemi tanárságának sohanapján – megint aktuális lett. A versengés is megindult, hogy az egyetemet *Hencse-Hedrehelyen,* de nem, hanem *Reszege-Piskolton*, vagy mégse, inkább *Licze-Giczén* állitsák-e fel, vagy pedig más, megfelelőbb helyen?

És dacára az elvi, sőt hivatalos stilusban tett kijelentésnek, hogy: *a harmadik egyetem helyének megállapitásánál nem első szempont a város érdeke, az első szempont: a kulturális érdek,* – dacára ennek, megindult az egyes városok, sőt mi több, a különböző egyéni érdekek részéről is az agitálás, a kinálgatás, a kulturának licitálgatása, üzleti niveaura való lesülyesztése.

A „ki ád többet érte!?“ elvének előtérbe tolása magában véve is elég szomoru jelenség s ha ehhez most még hozzávesszük azokat a bizonyos árverési hiénákat is, akkor előttünk áll a szintelenségében is legkiáltóbban kiabáló, fekete perspektiva, melynek konturját tömjénes kézzel rajzolgatta ki a maga szája izére egy-két „befolyásos“ ur, s egy-két buzgó honatya.

Miután pedig egyelőre csak egy uj egyetem felállitásáról lenne szó s igy mindannyiok vágyakozása nem teljesedhetik be, az esetleges kudarc esetére szolgáljon vigaszul a csalódott honatyáknak és érdekelteknek az a tudat – ha ugyan tudják – miszerint: *a képviseleti rendszer principiuma: hogy általa nem egy külön terület, vagy osztály, hanem az* **összesség**, *az egész állam nyer szervet az* **egyetemes jó** *és nem a lokális érdekek megvalósitására!...*

De menjünk tovább. Vegyük az elhatározást a legkomolyabban, s beszélgessünk valamicskét a medve bőréről is.

Hogy hol állitják fel a harmadik egyetemet, ez majdnem mellékes, s keveset változtat a dolog lényegén, melynek végső és legfontosabb célja az, hogy az uj egyetem bárhol, de mennél előbb felállittassék, hogy a tulzsufoltságból származó idegeskedés, mely különösen a december és junius hóban történő tömeges szigorlatok idején inkább a tanárok, mint az ifjuság részéről észlelhető, megszünjék, vagy legalább is csökkenjen.

De nemcsak azért kivánatos a harmadik egyetem felállitása, hanem azért is, mert ez által remélhetőleg elérjük jelenlegi főiskoláink tanulmányi és vizsgálati rendszerének gyökeres megváltozását is. Az új egyetem felállitása ugyanis megszüntetné a többek között azt a Budapesten divó ósdiságot is, hogy a jog- és államtudományi szigorlatokra készülő jelölt olyan tanár elé kerülhessen, akit nem ismer, a kinek a könyvéből nem készülhetett, miután más tanár előadását hallgatta, lévén a pesti egyetemen majdnem minden tárgynak két-három, sőt még több professzora is. Ilyen helyen természetesen a tudomány sem egyforma, még a tételes tárgyak előadásánál, illetve magyarázásánál is előtérbe lép az illető tanárénje, ugyneveztt „egyéni felfogás“-a, s bár az anyag lényege ugyanaz: a váltóóvatolás például az egyes esetekben az előirt szabályok szerint igazodik, mégis akadnak tudósok, akik a saját kommentárjuk vesszőparipáján lovagolva, szőrszálhasogató tételeket és nyakatekert műkifejezéseket állitanak fel s jaj a jelöltnek, ha ezt nem tudja, vagy történetesen más tanár könyvéből készülve, esetleges ellentétes, de azért a tárgy lényegének megfelelő más „egyéni felfogást“ merne hangoztatni. Pollice verso!...

Az új egyetem felállitásának mindenkép meg lesz a haszna, még akkor is, ha az ezzel szükségképpen együtt járó újabb egyetemi hivatalok és tanári állások szervezésétől s igy pár ember létérdekének előmozditásától eltekintünk, mert igaz ugyan, hogy a természeti fejlődésnek, a társadalmi előrehaladásnak törvényében bizonyos romboló tételeket is találunk, a mennyiben az örök evolució minden ténye egy másiknak a hátrányára, rovásra fejlődik, de ez esetben azok a hátrányok, melyek az új egyetem felállitásával a jelenleg létező egyetemek, egyetemi városok, illetőleg egyetemi tanárok finánciáira

háramlanak, sokkal csekélyebbek, mint az a nagy kulturális haszon, mely a közerkölcsi és közegészségügyi szempontokat is figyelembe véve, az egész társadalmat érinti, s a mely elsősorban az ifjúsági érdekeknek, a **Jövőnek** veti meg erős és biztos alapját. *H. O.*

Kikelet.

Minden érző ember bizonyára azt kívánja, hogy a munkások felszabadítása ne kerüljön annyi könnybe és annyi vérbe, mint a polgárháboruk és a nemzetközi mészárlások, melyek a harmadik rend emelkedését jelezték. De ha az ember látja azt a vad, elkeseredett, vak ellenállást, melyet a kiváltságos osztályok a nagy tömegek még legszerényebb kívánságaival szemben is mindig kifejtenek, akkor önkéntelenül is azok a szavak jutnak az eszébe, melyeket Schiller Wallensteinjével mondat: aki nem akarja, hogy elkergessék, az kergessen; itt dul a harc és csak az erős győz.

Ezt az erőt, ezt a hatalmat, a világ urát kell a proletáriátusnak meghóditani. A munkásoknak meg kell valósitani az internacionale jeligéjét, fel kell ébreszténiök a bennük szunnyadó osztályöntudatot, meg nem szünő propagandával el kell pusztitaniok a régi fegyelmet, mely a passziv engedelmességet beoltja, és vastürelemmel kell belefogniok a jogok és a nyilvános hatalom meghóditásába. Szakadatlan munkássággal kell önmagukat felemelni reményeiknek értelmi és erkölcsi magaslatára, és a munkásosztály szabad és önkéntes szervezkedésének fejlődésével nemzedékeket kell fölnevelniök, melyek megértek a társadalmi munkásság köztársasági szervezkedésére. Egy szóval: a szociális gondolatnak minden elrendezésbe be kell hatnia, minden fejet el kell töltenie, minden ellenállást le kell győznie.

Ez a fejlődés ma óriási léptekkel halad előre és a szociálizmus — a legkeményebb ellenfelek is ezt vallják — magáévá teheti azokat a szavakat, melyeket Krisztus halála után kétszáz esztendővel Tertullianus a hanyatló pogányság hatalmasainak arcába vágott:

„Mi még csak tegnapról valók vagyunk és mégis megtöltjük a ti egész világtokat: városaitokat, váraitokat, helységeiteket, gyüléseiteket, még a hadaitokat is, a tribusokat, a dekuriákat, a palatint, a szenátust, a fórumot: mást nem hagyunk néktek, csak a templomaitokat!“

Vandervelde.

A szinpadi alkotás értékmérője.

(Esztétikai vázlat.)

Hogyan is állunk valójában azzal a kérdéssel, hogy mi is az az ugynevezett jó szindarab? Mit nevez a közönség, a szinházba járó közönség jó darabnak? Végig hallgattam a garderobból kitóduló közönség beszélgetését. Abból próbáltam megszerkeszteni a „jó szindarab“ definicióját.

A kérdés nagyon is közismert, a feleletet megadni annál nehezebb. Ez a nehézség különben érthető. A dolog ter-

mészetéből folyik. Minél egyszerübb, szóval minél általánosabb a kérdés, annál nehezebb rá a felelet. És kell-e általánosabb kérdés, amelyet annyiféle nézőpontból, annyiféle szemüvegen keresztül néztek, tárgyaltak és próbáltak megállapitani, mint ép a jó szindarab kérdését.

Leginkább jámbor és kevésbé jámbor filiszterek a nagy, a szent, az agyonőrzött Erkölcs nevében teszik föl a szemükre az irodalmi hyment, mikor ugynevezett „kényes témáju“ darabot néznek meg. De nem. Nem teszik fel az erkölcsnek puritán szemüvegét. Benn hagyják a mellényzsebben. És végignézik a darabot Catoi arccal, olykor a szájukat nyalogatva, vagyis nemcsak nézik, de élvezik is a darabot. Hanem aztán az előadás után „jetzt kommt die Moral!“ felkiáltással belemártják pennájukat a szemérmetesség tintájába és irnak mindenről, talán még az idei termésről is, csak arról nem, hogy hát jó az a szinpadi alkotás vagy nem.

Galocsniban, felgyürt nadrággal, szemüvegesen jön be a szinházba az irodalmár. Még szerencse, hogy a szolga a bejáratnál elvette tőle az esernyőjét.

És leül a helyére és vár és lesi a darab előadásán az antiirodalmiasságot. És jaj annak a darabnak, ha nem a jól megfésült, kinyalt dramaturgiai törvények ösztövér csontvázára van felépitve.

És jaj annak a darabnak, amelyik új témát, vagy akár régit, de az evolució, a tudásbövülés uj világitásába állit bele. Mert akkor megmozdul az erkölcsös galocsnisok hada és irodalmi csinnadrattával veri fel az akadémiák, a fővárosi és vidéki irodalmi társaságoknak olyan megható csendjét és kinyitva esernyőjüket, elfogják, elhomályositják a napot és agyongázolnak téged.

Az ilyen vágásu emberek, akik megszállva tartják az irodalmi pozíciókat, szeretnék nagyon, ha a közönség, mely a való életét éli, ne látna semmit az élet pezsgéséből, lihegéséből, szépségeiből, piszkos becstelenségeiből és csak az ő papirostól kificamitott szinpadi alakjaiban gyönyörködjék és azokat fogadja el élő artériákkal és vénákkal biró, tüdővel lélekző, ésszel gondolkodó embereknek.

A „paprikajancsi szinházat“ csak hatesztendős koráig élvezi a homo sapiens. A közönség pedig már jó ideje, hogy kinötte az irodalmi hátulgombolós nadrágot.

Papiros figurákat, Bercikárpád-féle lehetetlen alakokat, mondvacsinált történeteket már nem lehet beadni a közönségnek.

Az irónak az Élet érverésén kell a kezét tartania és figyelni a korok lüktető vérkeringését s regálni kell a fejlődő, a haladó, az egyre szélesebb perspektivákat feltáró, ujabb és ujabb problémákat felszinre dobó modern életnek jellemző megnyilvánulásaira.

A szinpadról beszél a legközvetlenebbül az iró a közönséggel és éppen ezért a legjobb és legértékesebb szellemi termékek közlésére kell felhasználni a szinpadot. Itt szinte a közönség vállára teszi az iró kezét és szem a szembe beszélnek egymással.

És ebben a páros-beszélgetésben dől el az, hogy megértette-e az iró az Életet a maga meztelen nagy igazságában és hogy megérezte-e helyesen a vajudó, forrongó, az átalakulás tisztitó tüzében levő korszellem vágyainak, ködös céljainak helyes irányait.

És ha ezt megértette és megérezte, ugy jó darabot irt.

Mert a szinpadi alkotásnak sem lehet más a kritériuma, hogy vajjon jó vagy sem, mint az, hogy *a lehető legtökéletesebb művészi formában, az igazságot adja.*

Csiky Jenő.

A büntető törvénykönyvek és a párbajkényszer.

Be kell valljam egy titkos gyengeségem.

Barbárságnak tartottam a párbajt már egész fiatal tisztkorom óta.

És mégis sokáig szinte fanatikus lázzal vártam, mikor lehet nekem is „lovagias ügyem."

Direkt nem kerestem, nem tehetek róla, ha sohasem lett.

Pedig égtem a vágytól, a kíváncsiságtól, megtudni valamit.

A katonai büntető törvénykönyv szerint, valamiyt a polgári büntető törvénykönyvben a párbaj vétség és hasonlóan büntetendő cselekmény itt is. Hasonlókép a párviadalra való kihivás, valamint a párviadalra való buzditás vagy kényszerités is.

Arra voltam én mindig kiváncsi, hogy:

Ha én – akivel „hazánk szentesitett törvényei"-re ünnepélyes esküt tétettek annakidejében – egy ily lovagias ügy alkalmával az esküre és a katonni büntetőtörvénykönyvre való hivatkozással nemcsak, hogy megtagadom a fegyveres-elégtételadást, hanem még feljelentést teszek párbajra kihivás vétségeért az illető ellenében, de feljelentem még a bünrészes megbizottakat, sőt magát a bűnpártoló parancsnokságot, valamint az egész becsületügyi választmányt is párviadalra való buzditásért, illetve kényszeritésért, s szerettem volna tudni, hogy el mertek volna-e engem itélni?

Nem vágytam a martiromság glóriája után, a kiváncsiság bántott csupán, hogy mit tennének énvelem.

Természetes, – mellékesen mondva – hogy ekkor büntetendő cselekményről vagy fegyelmi kihágásról nem lehetne szó, nem mert akkor könnyü lenne rám teriteni a vizes lepedőt.

Pedig mégis, okvetlen elitéltek volna.

Mert: . . . „mert . . . megsértetvén . . . elégtételt magának nem vett . . ."

Mert itt a bosszuállás: *kötelesség.*

Egy volt főhadnagy.

Köztisztasági düh Budapesten.

Budapest városi tanácsát, Strobl Alajos szobrászmüvész terrorizmusa alatt elfogta a köztisztasági düh.

Már a város papáinak is sérteni kezdette a szemét Budapestnek mesékben létező tisztasága.

Tehát tisztogatni.

És Strobl Alajos, aki nagyon praktikus ember és kitünő nemzetgazda lehet, mert körülbelül igy gondolkodott:

– *Jól van, ti tisztogatni akartok, megtisztitjátok az uccákat. De hát a szobrok is nagyon piszkosak, ez a fránya idő micsoda ronda patinával vonta be őket.*"

– „*Le kell dörzsölni kefével, vakarni Budapest szobrait! Muszáj!*"

– „*No de milyen okos ember is ez a Strobl. Még nálunknál is bölcsebb.*"

– „*Dehát, ha ti előbb megtisztitjátok az uccákat és aztán a szobrokat, akkor az uccák megint piszkosak lesznek, tehát ujra tisztitani.*"

– „*Ugy van!*"

– „*A szobrokat előbb kell megtisztitani a piszoktól. Ez munkamegtakaritás.*"

A praktikus ember és a kitünő nemzetgazda szavait általános helyeslés kisérte.

Mire József nádor szobrát megdrótkefélték.

Csiky Jenő.

Nyomva a Szövetség-könyvnyomda gyorssajtóján Kolozsvár, Mátyás király-tér 12. Telefon-szám 644.

Beküldött könyvek.

Árkosi Ferenczi Kálmán: A PÁLFALVI SZÉLMOLNÁR elbeszélések. Kunossy, Szilágyi és Társa kiadása. Budapest 1911. Ára 3 korona. A cimlapot Tichy Gyula rajzolta.

—

IN MEMORIAM versek irta: György Oszkár. Singer és Wolfner kiadása. Budapest 1911. Ára 2 korona 50 fillér.

—

A SZABADKŐMIVESSÉG irta: Mentor. Várnay és Fia kiadása. Budapest – Szeged. Ára 80 fillér.

—

Györék József: Nagy Ferenc: CSÖNDES SIKÁTOROK SORÁN (versek). Megjelent a Csokonai-Kör kiadásában Hegedüs és Sándor könyvkiadó-vállalatánál Debrecenben. – Ára 2 kor. 50.

Elsőrangu beszerzési források:

Kolozsvár:

AZBEJ GERŐNÉ piperecikk kereskedés Unio-utca 20.

PÉTERFFY MÓR butor raktára Szentegyház-utca 6.

SZELE MÁRTON füszer és csemegeüzlete Deák Ferenc-utca 1. (Főtéri oldal.)

HELLER LAJOS cipő nagykereskedő Mátyás király-tér 30.

LITTKE LŐRINCZ drogeria és pezsgőraktár Mátyás király-tér 32.

KAPATÁN MARI nőikalapüzlet Bólyai-utca 4. sz.

DOBÓ ALBERT ékszerészüzlete Mátyás király-tér 15. (volt Husznik üzlet).

DEUTSCH MIKSA müszer és kötszerüzlet Mátyás király-tér 7.

SZÖVETSÉG-KÖNYVNYOMDA Mátyás király-tér 12.

B. BAK SÁNDOR mű és épületlakatos Malom-utca 16.

LAYDA JENŐ cukrászata Mátyás király-tér 17.

STOTTER JAKAB tüzifakereskedése Ferencz József-ut 41.

FISCHER ÉS GUTH férfidivat-áruháza Wesselényi Miklós-utca 20.

SÁRY NŐVÉREK női kalap divatüzlet Szentegyház-utca 3.

PAPP JENŐ füszer és csemege-üzlete Mátyás király-tér 9.

DUNKY FIVÉREK fényképészeti müterme Mátyás király-tér 10.

KAPCZA IMRE mülakatos műhelye Malom-utca 10.

RAUSCHER EDE cukrászata Wesselényi Miklós-utca 3.

PÜSPÖKY MIKLÓS női és férfi divatüzlet Mátyás király-tér 20.

HARKÓ LAJOS férfi-szabóüzlet Szentegyház-utca 2.

BONYHAY SÁNDOR mészáros és hentesüzlete Árpád-utca 13.

HOROSZ ÉS KUPÁS női divatüzlet Mátyás király-tér 19.

AKESZMANN ALBERT bőrgyára Széchenyi-tér 8.

ALEXI GYÖRGY mészáros és hentesüzlete Deák Ferenc-utca 10.

BÁNYAI S. ÉS FIA-utóda női kész ruhák üzlete Mátyás király-tér 8.

TERKÁL JÓZSEF keztyüs Mátyás király-tér 18.

Leányka és fiuruhákat a legjobban lehet vásárolni **KOVÁCS BÉLA gyermek-divat üzletében**

KOLOZSVÁR, Mátyás király-tér 1. szám. Intézeti kelengyék előlirás szerint.
Vidéki megrendelők 10 százalék kedvezményt kapnak. – – Telefon (interurban) 949.

Kelet Népe

Politikai, társadalmi, tudományos és kritikai szemle. – Szerkeszti: dr. HALMAY ELEMÉR. – Előfizetési ára egész évre 20 korona. – Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, II. Erőd-utca 12. szám.

Csemegemézet

5 kilogrammos csinos postadobozokban bárhova bérmentve szállit utánvéttel 7.50 fillérért az Első Magyar Mézkiviteli Vállalat—

Balatonfőkajár.

LIEBL GYULA
szijgyártó-, nyerges- és bőröndös
Budapest, Batthyány-u. 1

Reisman A. Ferencz angol uri-divatszabó
Budapest, VI., Teréz-körut 4. szám alatt.

Dr PAJOR vizgyógyintézete
Budapest, Szentkirályi-u. 14. Telefon 6004

Teljes vizkura, massage, elektromos izzasztó kurák, **szénsavas** fürdők (neuheimi gyógymód) vill. **fényfürdők** (elhizás, csuz, vér- és vesebajoknál). **Inhalatórium** belégző kura orr-, torok-, gége-, légcső-, tüdő-, **asztma**-bajoknál. **A pöstyéni iszap főraktára** ugyanitt, szétküldés **házi kurákhoz**, iszap-kurák a vizgyógyintézetben is. Mérsékelt árak. Prospektus.

Huszadik Század

Társadalomtudományi és szociálpolitikai szemle. – Szerkeszti: dr. JÁSZI OSZKÁR. – Előfizetési ára egész évre 20 korona. – Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, I., Városmajor-utca 57.

SZIKLAI JENŐ

A «Thália Esték» és «Müvészi Képeslapok» kiadóhivatala. — A «Modern Könyvtár» és a «Szinjáték» alapitója.

szinházi könyvkiadó BUDAPEST, VIII. ERZSÉBET-KÖRUT 42. kiadásában a következő müvészek árnyékkivitelü képeslapjai jelentek meg:

Bródy Sándor	Hegedüs Gyula	Papir Sándor	Somlay Arthur	Tihanyi Miklós
Csortos Gyula	Márkus László	Papp Mihály	Szerémi Zoltán	Törzs Jenő
Dobi Ferenc	Martos Ferenc	Pásztor Árpád	Tanai Frigyes	Ujházi Ede
Fenyvesi Emil	Molnár Ferenc	Rátkai Márton	Tapolczai Dezső	Vágó Béla
Gál Gyula	Z. Molnár László	Réthei Lajos	Tarnai Ernő	Vendrei Ferenc

A képeket **Spiegel Imre** festőmüvész rajzolta. — Teljes sorozat most 3 K bérmentve. Drbja 20 fill.

„THÁLIA ESTEK“ Modern szindarabok gyüjteménye két kötetben:

ELSŐ KÖTET:

Goethe:	A testvérek,	forditotta:	Bánóczi László.
Courteline:	A rendőrfőnök jó fiu,	„	Benedek Marcell.
Edv. Brandes:	Egy látogatás,	„	Moly Tamás.
Paul Mougre:	Becsületének orvosa,	„	Lukács György.

MÁSODIK KÖTET:

Strindberg August: AZ APA, forditotta: Moly Tamás.
(Az egyetlen könyvalakban megjelent magyar Strindberg forditás.)

SZIKLAI JENŐ

szinházi könyvkiadó
BUDAPEST, VII. kerület, Erzsébet-körut 42.

Magyar és külföldi szinészi, müvészeti és modern szépirodalmi munkákat jutányos áron szállit és müvészeti, irodalmi folyóiratokra előfizetéseket elfogad.
Vidéki megrendeléseket gyorsan intéz el.

SZÖVETSÉG-KÖNYVNYOMDA

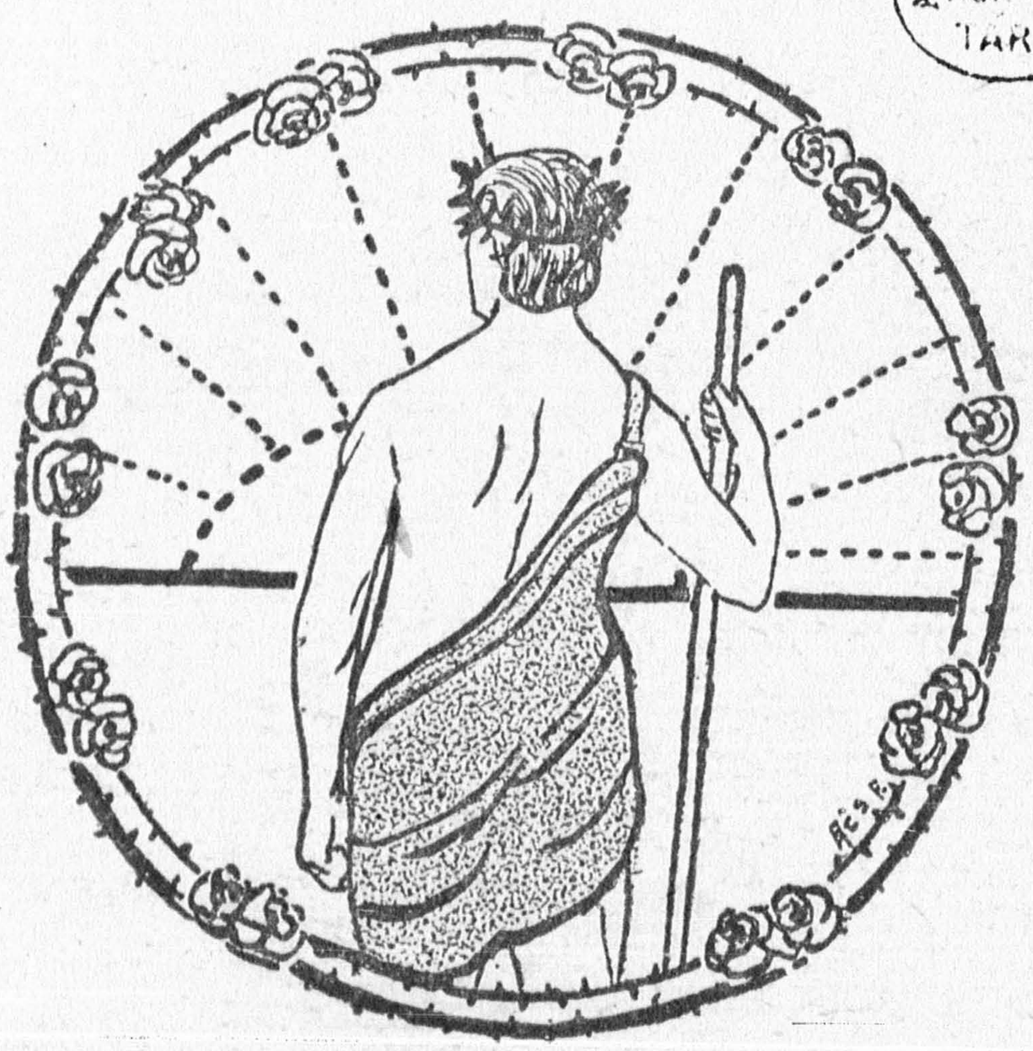
Mindennemü nyomtatványt
gyorsan és mérsékelt árban
készit izléses kiállitásban!

Kolozsvár, Mátyás király-tér 12. Telefon 644.

HALADÁS

A MODERN MAGYAR KULTURA FOLYÓIRATA

A.M.N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

I. 3.

SZERKESZTIK: CSÍKY JENŐ
DOMOKOS-HARAGA BALÁZS.

MEGJELENIK FÉLHAVONKÉNT. (1-ÉN ÉS 15-ÉN.) A szerkesztésért DOMOKOS-HARAGA BALÁZS felel.

SZIKLAI JENŐ

A «Thália Esték» és «Művészi Képeslapok» kiadóhivatala. — A «Modern Könyvtár» és a «Szinjáték» alapitója.

szinházi könyvkiadó BUDAPEST, VIII. ERZSÉBET-KÖRUT 42. kiadásában a következő művészek árnyékkivitelü képeslapjai jelentek meg:

Bródy Sándor	Hegedüs Gyula	Papir Sándor	Somlay Arthur	Tihanyi Miklós
Csortos Gyula	Márkus László	Papp Mihály	Szerémi Zoltán	Törzs Jenő
Dobi Ferenc	Martos Ferenc	Pásztor Árpád	Tanai Frigyes	Ujházi Ede
Fenyvesi Emil	Molnár Ferenc	Rátkai Márton	Tapolczai Dezső	Vágó Béla
Gál Gyula	Z. Molnár László	Réthei Lajos	Tarnai Ernő	Vendrei Ferenc

A képeket **Spiegel Imre** festőművész rajzolta. — Teljes sorozat most 3 K bérmentve. Drbja 20 fill.

„THÁLIA ESTEK“ Modern szindarabok gyüjteménye két kötetben:

ELSŐ KÖTET:

Goethe:	A testvérek,	forditotta:	Bánóczi László.
Courteline:	A rendőrfőnök jó fiu,	„	Benedek Marcell.
Edv. Brandes:	Egy látogatás,	„	Moly Tamás.
Paul Mougre:	Becsületének orvosa,	„	Lukács György.

MÁSODIK KÖTET:

Strindberg August: AZ APA, forditotta: Moly Tamás.
(Az egyetlen könyvalakban megjelent magyar Strindberg forditás.)

SZIKLAI JENŐ

szinházi könyvkiadó
BUDAPEST, VII. kerület, Erzsébet-körut 42.

Magyar és külföldi szinészi, művészeti és modern szépirodalmi munkákat jutányos áron szállit és művészeti, irodalmi folyóiratokra előfizetéseket elfogad.
Vidéki megrendeléseket gyorsan intéz el.

SZÖVETSÉG-KÖNYVNYOMDA

Mindennemü nyomtatványt
gyorsan és mérsékelt árban
készit izléses kiállitásban!

Kolozsvár, Mátyás király-tér 12. Telefon 644.